

50487

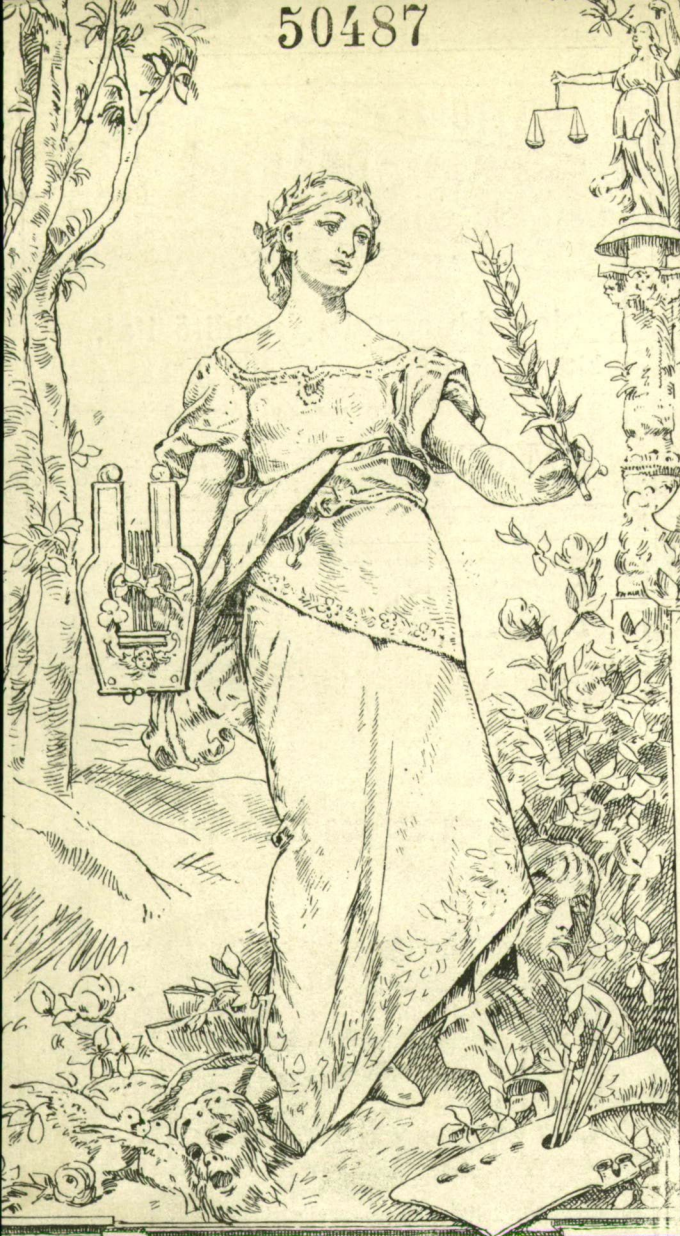
A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF.

7. szám.

XI. évfolyam.

ALAPITTATOTT 1870.

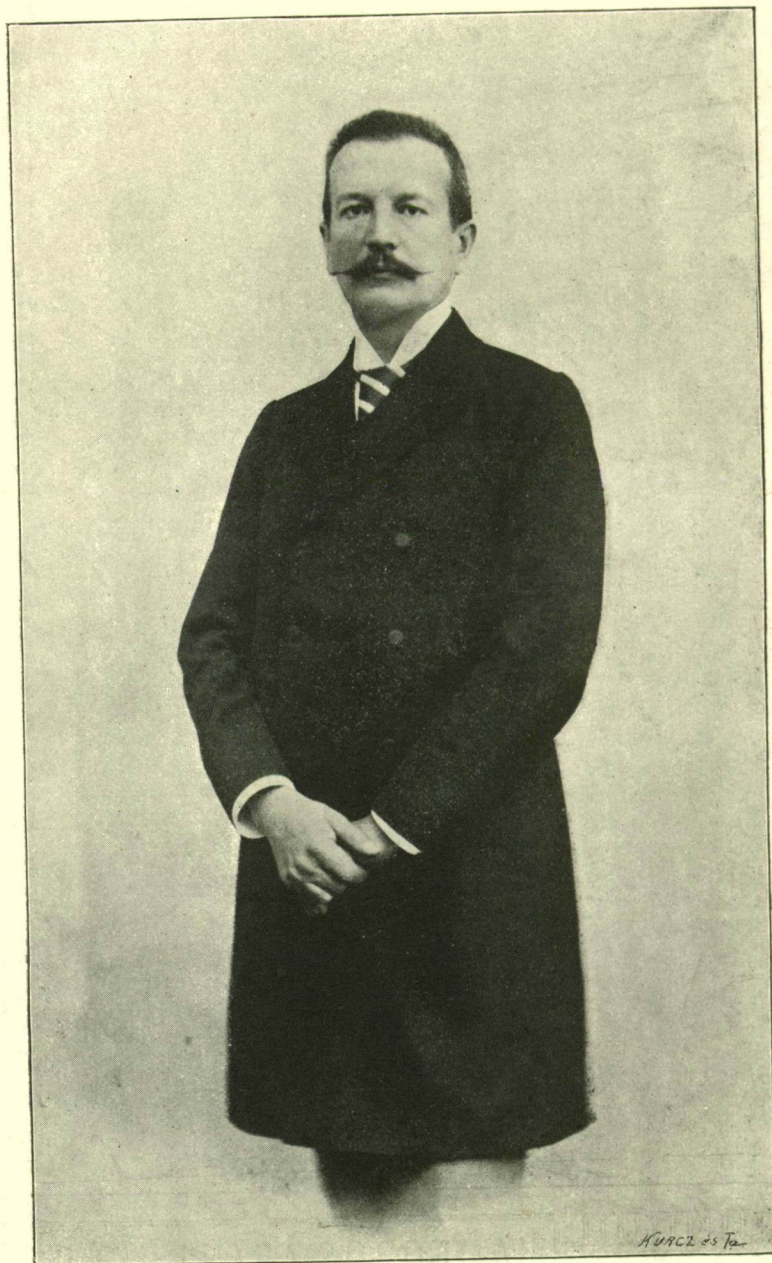
Angol, francia
uri dívatességek, fehérnemű-
és kalap-raktár

Várady Béla

BUDAPEST, IV., Kishíd-utca 9. szám.
Készít férfiműveket
kiszolgáló angol szövetelekből
mérték szerint.

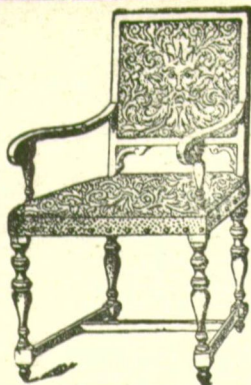
Szerkesztőség és kiadóhivatal

VII., Alsó-Erdősor 3. sz.

KATONA BÉLA

Gmehling Hermann & Co

csász. és királyi udvari szállító
bőr és bőrbutor gyára

Budapest Börszékek, támlányok, mappák,
papirkosarak, kályhaellenzők stb.
VII-ik kerület,
Damjanich-u. 6. J. égi nádszékek bőrrel bevonatnak.

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER

legszababó égvényes

SAVANYU-KUT

legjobb asztali- és üdítő ital,
kitűnő hatásának bizonyult köhögéssnél,
gégebajoknál, gyomor- és hólyaghurutnál.

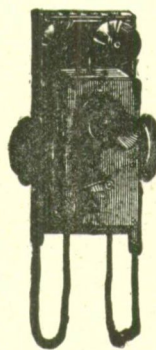
MATTONI HENRIK, Karlsbad és Budapest.

DECKERT és HOMOLKA

távíró-, távbeszélő-, villámhárító- és villamvilágítási-berendezők.

Gyár és iroda: BUDAPESTEN V., Izabella-u. 88. Raktár: V., Dorottya-u. 8.

a m. kir. államvasutak- és a magyar állam szállítói.

a hangosan beszélő grafit mikrofón

feltalálói és szabadalom tulajdonosai. —
Készít: telefonberendezéseket köz-
ponttal vagy körkapesolással, elvál-
lalja régi berendezéseknek s egyes készü-
lékeknek alapos átalakítását, továbbá:
villámhárítókat, házi sürgönyöket,
tűz- és vízjelző-berendezéseket stb.

Villamvilágítást

a legszakszerűbb kivitelben, jutányos áron végez.

Árjegyzékek, költségvetések és ajánlatok bérmentve és ingyen.

PÁRISI SZÉPÍTŐSZEREK.

Ártalmatlanok. Világhírűek.

„Viola“-crème az arczbőrt üdíti és szépíti. Zsirtalan. Nappal is kiváló eredménnyel használható, mert a bőr azt rögtön magába szívja. 1 tégléy ára 1 korona.

„Viola“-szappan lugmentes, azért használ-
latban kitűnő s a bőrt nem eszi. 1 darab ára 60 fillér.

„Viola“-puder absolute ártal-
matlan. Fehér, és rózsaszínekben. 1 do-
boz ára 1 korona.

Kapható a GEVL-féle gyógyszertárban Temesvár,
Belváros, Losonczy-tér.

HIRDETÉSEK felvételnek A Hét kiadóhivatalában.

KAMFOROS ARCZKENŐCS

Ezen világhírű, száz éve forgalomban lévő kamforos arcz-
kenőcs, a hölgyek által annyira kedvelt és használt kenőcs,
mely igen rövid idő alatt szépíti és ifjítja az arcot, eltávolít
az arczból mindennemű tisztátalanságot, ugymint: szeplőt,
pörsekenéseket, kiütéseket (Wimerli), atkát (Mitesser), máj-
foltokat stb. Az arczbőrt bársony-simává teszi és az arcz
szép üde és ifju színt nyer. Teljesen ártalmatlan anyagokból
van összeállítva, a miért is a hölgyközönség egész nyugodtan
használhatja az arcz ápolására.

Minden köcsőghöz használati utasítás van mellékelve.

Fő és szétküldési raktár:

LEDERER IGNÁCZ

a Magyar Király-hoz címzett gyógyszerertára
BUDAPESTEN, V., Marokkói-utca 2. Erzsébet-tér.

Egy kis köcsőg ára 1 korona
és egy nagy köcsőg ára 2
korona — Egy király-szappan
ára 1 korona. — Egy doboz
ibolya hölgypor (részpor) ára
..... 1 korona.

**KÖHÖGÉS
REKEDSÉG ÉS HURUT ELLEN
A LEGJOBB
A RÉTHY FÉLE
PÉMETEFÜCLUKORKA**

ÁRA 30 KR.

5 doboz bérmentve 1.50

Szétküldés: RÉTHY BÉLA gyógyszerész B.-Csaba.

MINDENÜTT KAPHATÓ

Kérjünk csak RÉTHY-félét!

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... 10.—

Negyedévre ... 5.—

Egyes szám ára 40 fill.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Alsó-Erdősor 3. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— Budapest, február hó 18. —

Krónika.

Bánffy Dezső naplója.

XVIII.

— febr. 13.

Adta Ugronja és millió gyöngye nép és romlott intelligenciája, hát nem föltalálta ez az Ugron Gábor a puskaport? A dinasztíát akarja a nemzeti társadalom élére állítani, hogy mögötte mint valami veteránbanda sorakoznék a trombitás arisztokraczia és a seprűvel dolgozó egyéb házmester népség. Gyönyörű eszme és érdemes volna még egy budai palotát építeni, hogy a dinasztia annál lakályosabban érezze magát a piramis csucsán. De ha olyan szép ez az eszme s most minden üdvösség attól csucstól várható, miért tartottak engem hitvány udvaroncznak, mikor magyar politikát nem a dinasztia ellen, hanem a dinasztíával együtt csináltam? Miért téptek le a trón selyemkárpitjából egy-egy darabot, valahányszor rám akartak ütni? Igenis a trónt elvinni Budára, a dinasztíát magyarrá tenni, ez a legelső politikai probléma, ez az én politikám, mert mögötte sorakozik az egész európai politika is, amit nekünk követnünk kell.

De nem úgy ám, mint az idős és előkelő Ugron Gábor, csináltam én a dolgomat. Csudálatos, manapság mindenki demokrata és még sem veszik észre, hogy az olyan bátor trónostromló beszédből is, amilyen Ugron Gábor utódomé az immunitásban, hogy lóg ki az arisztokrata feudális lóláb. Milyen szépen szól a metafora a piramisról, melynek legfelsőbb betetőzése a trón. Nem úgy, feudális és szocialista Ugron Gábor ur! Így nem építünk pirámist, így a kaszt-rendszer egyes létrafokait rakosgatjuk egymás tetejébe. Legfelül a király, aztán a főhercegek, aztán az arisztokraták, aztán a nemesek, majd a lipótvárosi zsidók és úgy tovább le egészen a fogyasztási adófizető munkásig. Nem addig a! Ezért lángolhatnak a nemzeti kaszinóban, de ez nem nemzeti és nem egyenlőséges politika. A trón jöjjön Budára, de trón és nemzet között nem csinálunk átmeneti fokozatokat. Legfelül a dinasztia, de ami alatta van, az egységesen, minden további tagolás és rangosítás nélkül a nemzet. Ezt akartam én és ezért kellett folyton hadakoznom az urakkal, a kaszinókkal, az egész agrárius pereputytyal, a tisztaságért lelkesedő antiszemitékkel, de meg a vakondok látókörü plebszel is,

amely, mikor a bőre kicserzéséről van szó, diadalittasan fölördített: elbukott az ischli klauzula, meg van mentve az ezeréves alkotmány!

Kolozsvár, febr. 14.

Hát csak hadd remonstráljunk az erdélyi püspökség ellen, hatása amugy sem lesz. Megvallom, a szívemnek ellenére viszem bele az eklézsiámat ebbe a remonstrációba. Megvan az ok, megvan a jog s ha csak arról van szó, hogy Széll urfi színe elé kerüljön egy instanczia az én nevem aláírásával: bánja a kő! De nem lesz és nem lehet foganatja, mert Széll urfi tud ugyan engedelmeskedni a cselédeknek, de megváltoztatni, ami az idők vas-kényszerűségéből folyik, arra teremtett halandó nem képes. És Majláth ur milyen kedvesen tudja mondani: »hát egyéb bajuk sincs a protestánsoknak, mint bajlódni az én czi-meimmel?« Amire ugyan szintén lehetne kérdezni: hát cizmikórságos a méltóságos püspök ur, hogy az üdvösségéhez már csak az erdélyi püspökség czime hiányzott neki? Tudja ő is nagyon jól, hogy ebben a czimben egy eltemetett reakziós elv ütközik ki a földből: a katolicizmus ebben a czimben érte el első győzelmi étappe-ját az állam-vallás restaurációja felé. Magyarországon ott felejtették a hercegprimás közjogi méltóságát, Erdélyben meg mellé teremtik az erdélyi püspökség közjogi címét. Lám, milyen ártatlan a nagyravágyó püspök ur. Csak egy czim, egy semmiség. No hát olyan semmiség az, mint a váltó blankéta, amely egzisztenciákat tesz tönkre, mihelyst valami rá lesz írva.

— febr 15.

Az Egan úr dolga is csak amolyan ártatlan dolog. Dehogy is fogható az, amit ő mondott, a magyar kormányra, amelynek képviselőjében mondotta. Tán orrt is kap érte, tán át is helyezik, tán meg is dicsérik, mindegy. Csak figyelni kell, mennyire egy hangnemből beszélt ő azokkal, akik védelmezik, a Bartha Miklósok, az Alkotmányék, a Hazánkék, meg a többi Zacherlin-mediumok. Hát antisemitismus ez? Nem megmondtuk mindig, hogy a tisztességes, a velünk érző és velünk dolgozó zsidót szívesen a keblünkre öleljük? Hát azt a bevándorló galíciai gyermekszaktart is védi a zsidó volta? Hiszen oly szép az a katolikus érzékenykedés, annyira világos és jogosult az a disztinkció zsidó és zsidó között. Csak azt nem szabad kérdezni, hát melyik az a zsidó, akivel kezelt fogtok? Lám Egan úr a galíciaiakat és a rosszakat értette csak. De íme, itthon folyik a hajsza a pénzintézetek ellen, amelyek zsidók, a sajtó ellen, amennyiben zsidó, a föld-

bérlők ellen, akik zsidók, az inkompatibilisek ellen, akik zsidók. Hát hol az ördögbe keresssem azokat az ölegetendő tisztességes zsidó elemeket? Ha végbeviszem az összeadás műveletét, egy summába megkapom az egész reczipiált felekezetet a Kazár renegáttól kezdve báró Schosbergerig, a munkácsi saktértől báró Korányi Frigyesig.

Nem az Egan ur hivatalos privátnyilatkozata jellemző, hanem az örvendő visszhang, amelyet kelt. Hogy fölélednek az agrárius elemek, hogy nyüzsögnek a katolikus kompatibilisek, hogy kiaknázzák ezt az esetet is és milyen langyosan, milyen álmátagon foglalja el a kormány a liberális álláspontot, melyre csak úgy rákényszerült. Kik beszélnek amugy? A Széll urfi összes politikai barátai. Bizony, világosan látni már, a mostani liberális politika micsoda széllal vitorlázik. Erdélyi püspökség a protestánsok ellen, antisemitaság a zsidók ellen és tetejébe a nemzetiségekkel paklizás — azt nevezik mostanában a magyar nemzeti állam kiépítésének.

És ehhez kell Ugron Gábornak a csucspont!

— febr. 16.

Hát igen, a flumei diadal. Az új rendszer szépen, óvatosan, megosztott szereposztással dolgozik. Hódossy ur kifejti a teljes federalisztikus álláspontot a jog, törvény, igazság szent nevében, Batthyány Tivadar ur beviszi ezt az ideát a házba. A közvélemény nyugtalankodik, még Beksics Gusztáv is cikket ír Hódossy ellen, mivel ami sok, mégis sok és akkor fölkel Széll urfi és általánosan elülnek a habok, mert Széll urfi erősen hangsúlyozza a nemzeti álláspontot, Horánszky kimutatja, amit senkisémitatott, hogy Fiume de facto Magyarországhoz tartozik, amivel a Hódossy és a Batthyány kétpupu tevéje deza-vuálva van. De persze, méltányosan és tapintatosan kell a nemzeti álláspontot érvényesíteni, nem úgy, mint én, brutálisan és tapintatlanul. Hát ez az a tű foka, melyen keresztül fér majd a tevé. Méltányosan és tapintatosan. Csodálatos, hogy valahányszor egy törvényt a magyar álláspont javára kell érvényesíteni, az mindig tapintatlanság. A brassói kérdésben is csakugy hánytá Széll urfi a nemzeti színű karikákat, de tapintatosan és méltányosan megtette, amit a románok akartak. A flumei kérdésben is így lesz, a Házban néhány hazafias frázis és elemi iskolás törvénymagyarázat, a kivitelben tapintatosság és méltányosság. Hogy ez mit kíván, azt megmondották Hódossy ur és Bathyány Tivadar gróf.

A művelt lélek feladata: valóban lenni és magát valóságos viszonyba hozni mindennel, ami nagy.

Nietzsche.

*

Azokkal, akik minket szeretnek s akiket mi szeretünk többnyire úgy bánunk, mint az egészséggel: csak akkor tudjuk értéküket becsülni, amikor már elvesztettük.

Marchal V.

*

Ne keresd, amid nincsen és élvezd, amid van.

Lavater.

*

Az ember szenvedés és jószág által nagyobbá lesz.

Vicomte de Vogüe.

Tengeri csiga.

Csodálatos lény! festő a sötétben!

Tapogatódzó, vaksi ékszerész!

Ha művész-munka kincset ér e létben:

Minden gyémántnál drágább úgy e — mész.

Magány éjében elmerülsz magadba

És szövögetsz, fogyasztva lényedet:

Hogy kitehesd, mint mink, a kirakatba

A felcizfrázott szenvedéseket.

Zempléni Árpád.

Budapest.

(Regény.)

Irta: KÓBOR TAMÁS.

(Folytatás.)

7

A fiatal kávésné gyöngén elpirul e beszédre és oldalt néz a fiára. A biztosnak nem felel s mikor az ismét hozzálép és átadja neki a holnapra szóló jegyeket — ugyanezekre a helyekre — szó nélkül veszi őket át. S mikor a biztos halkán unszolja:

— De eljőjjön ám nagysád!

Ismét csak biccczent a fejével, az arcza piros és mosolyog, de megint nem szól.

Végig a hölgykarzaton az ember meglepetve látja majd mind azokat a hölgyeket, akik déltájban a koronaherceg-utczában szoktak sétálni. S csöndben, az országos ügyek minden fönnakadása nélkül szövődnek a viszonyok karzat és tanácsterem között s mire a napirend le van tárgyalva, tisztázva van az a kérdés is: ki kivel, mikor és hol fog találkozni.

Persze, nem mindenkinek van aratása. A nagy beszédek után fölkerekednek és lent a kapu körül, a muzeum-körutig és onnan vissza suhognak a gazdátlan szépségek és néznek farkasszemet a távozó honatyákkal. Olyiknak szerencséje van és az utcán éri el, ami bent a házban nem sikerült. Megbillen egy-egy kalap, udvarias üdvözlés, mely a közönségben azt a hitet kelti, hogy itt ösmerősök találkoztak, aztán megindul az intim eszmecsere, egyenesen a dolog meritumára térve.

Az államtitkár befejezte beszédjét. Zugó taps, zajos siker, öt percz szünet. A középső karzaton kipirulva, a boldogságtól reszkette kerekedik föl a kicsi feleség, meg a hatalmas szépségű anyós, aki mindvégig halvány és egykedvű. A kicsike asszony nagy izgatottságában meg is botlik a magas lépcsőn, az édes anyja pedig korholja:

— Nem tudsz vigyázni?

És belépnek a karzati folyosóra.

Ugyanekkor egy másik ajtó is csapódik be. Dermák Éva, teljes díszben kiöltözködve, kábítóan szépen szintén elsiet. A lépcsőn utoléri Deméndynét s végignézi rajta. Minden ize reszket, s keze ökölbe szorul. A kis asszonyka csak futólag néz rá és gondolja magában; milyen szép leány! Aztán Éva elébök kerül, a kapuban ismét össze akadnak, Éva válla oda is ütődik a mamához, amire a két nő gyilkos közömbösséggel villantja össze szemét, hogy aztán másfelé nézzenek, mintha tudomást sem vettek volna egymásról.

Nem sikerült, hiába reménykedett. De csak mert itt volt az a báb. Demédy nem látta meg őt, mert a feleségére kellett mindig néznie. Ő jól látta, nem a szerelmes ember öntudatlan vonzódásával függött a férfi szeme

mindig a feleségén, hanem az óvatosság fegyelmezett-ségével kényszerítette magát, hogy ne nézzen máshová. De így is, micsoda szenvedés volt tanuja lenni ennek a köteles, erőltetett meghittségnek. A feleségnek jogai vannak s az erős férfi annyira elismeri a jogokat, hogy fél ettől a hitvány bábtól, ettől a vértelen gyerektől. E gyerek mellett neki el kell tűnnie, magamagát kell eltüntetnie, pedig kölcsönösen megrabolták egymást!

Demédyék bent maradtak a lépcsőcsarnokban, egy sereg honatya körülfogta őket és beszélt a Miklós mai nagy sikeréről, meg a tegnapi turfról, melyen ő méltóságáék nem voltak ott. Igen, nem lehetett, mert Demédyné rosszul érezte magát és erőt gyűjtött a mai napra.

Éva kint megállt a legfelsőbb lépcsőn s körüljártatta a szemét. Volt mit látnia, de nem azért állt oda. Meg akarta várni őket, jobban mondva, őt. Azt akarta, hogy lássa, vissza akarta magát lopni az emlékébe és kísértetni mostani nyugodalmas életében. Balszemét összenyomta, mint a vadász, szája szögletei keményen lekonyultak.

Oda át a muzeum-kert rácsa mögött tolongott a dologtalan csöcselék és leste a jövő-menő embereket. Olcsó mulatság, de meg jó is. Nagy urat látni, gazdag asszonyokat, a nép fiaihoz méltó szórakozás. Szorosan a rács-hoz lapulva állt egy fiatal ember, meglátszott rajta, hogy munkás, de jól volt öltözve, majdnem uriasan. Tompa kábultságában is rajta felejtette a szemét: honnan is ismeri azt a konokul szomorú arcot, azokat a feketén csillogó szemeket? Ekkor elsuhan mellette Mészáros Gizi, csakugy áradt belőle a parfum. Igaz, ez Domokos, a Wočasek cipész első legénye. Komolyan megijedt. Emlékezett még, micsoda fenyegető módon intette a legény Gizit, hogy őrizkedjék tőle a nyílt utcán. Bizonyára rá leskelődik és a susztereknél hamar kész a szerelmi dráma.

— Gizi! — szól a leányra, de az már maga is észrevette a legényt, megrázkódott, aztán esze nélkül, majdhogy a most elrobogó kereskedelmi miniszter kocsija alá került, átrohant a kert felé, magasra emelt napernyő-jével integetve a legénynek. Ez azonban mint a macska, előbb összehuzta magát, aztán hirtelen iramodással a kert mélyébe rohant. Megszökött a leánytól, akire lesett.

Éva meg volt döbbenve. Ezt nem értette. És ámint Gizi visszafordult és a kert rácsa mellett lassan a körut felé indult, arcza csüggedt, szomorú volt s a szeme majdhogy könyezett. Ez a teremtés is tud szeretni? Fut a legény után, akit megcsalt és tönkretett? Igen, azt látja. Igaz, következő perczben már hallotta a kacagását is. Egy ur, aki szembejött vele, megállította, azzal incselkedett. Végül megegyeztek, az ur intett egy üres kocsinak, abba bele ültek. Alig hogy elrobogtak, ismét meglátta Domokost, a kalapját a kezében tartva, törölte verejtékes homlokát, keresve nézett föl-alá az utcán, aztán vágatott a körut felé: utol akarta érni azt, aki elől az imént elmenekült.

Két gyönyörű, szőke leány megy el mellette — a karzaton nem is vette őket észre. Olyanok, mint a zárdanövendékek, az illedelmességük is szomorú, a ruhájuk takaros válogatottsága is mintha árvaságra vallana. Két édes, majdnem egyforma halvány arc, szőke hajuk nehéz tekercekben omlik alá az egyformán egyszerű kisleányos kalap alól. Feltűnők és még sem bántja senki, az ólálkodó férfiak csak félve, lopva néznek rájuk. Ah, ezek is jobb sort láttak. A Bellág-leányok, akik, mióta mostoha anyjuk van, egészen magukra vannak hagyatva és úgy töltik az idejüket, ahogy éppen lehet, minél többet távol a családi tűzhelytől. Éva ismeri őket, mert sokat látja és a szíve elszorul. Ezeket is elnyeli majd az utca? Szegény, szegény teremtesek!

— Meg lesz, édes!

A háta mögött mondta ezt valaki. És megrázkódott, érezte, hogy arcját égeti a fölfelé szökő vér. Ez a hang,

ez a férfias, kemény hang, mely oly lágyan csöngött egykor a fülébe, majd olyan forrón tudta mondani: édes! Most másnak mondja.

— János! — ordítja a kapus és előrobog egy nagy, kékbélésű nyitott landauer. Magas kocsi karcsu kereken és két gyönyörű pejlő poroszkál előtte. Az ő kocsijuk, a kocsi uj, de a kocsis a régi. Azt gondolja magában: most szemébe nézek s ezzel sietve, a fejét összehuzva eloson, hogy meg ne lássa arcját — a kocsis. Mikor már elrobogtak, eszmél magára és szinte futva tesz néhány lépést utánuk. Most már érti a szegény Domokost is és végtelenül elkeseredik és szégyelli magát.

Tizenkettő elmúlt már, most vissza az utcára, úgy mint tegnap, mint negyedfél hónapon keresztül minden nap, de az eddig tápláló remény nélkül. A köruton össze-vissza siető emberek, munkás-leányok, iskolás-leányok, szegény emberek, kereskedők, sétáló gyerekek a dadájukkal, nevelőnőjükkkel s közöztük, vele együtt az a sok léha teremtés, akik úgy sietnek vissza a belvárosba, mintha különben kötelességet mulasztának. Ezalatt pedig ő robog urasan, boldogan a karcsu landauerben a felesége oldalán, ebédre, enyelgésre, a könnyelmű dicsőség színhelyéről a gondatlan jólét ölébe.

— Nini, Éva! — kiált valaki mögötte.

A technika kapuja előtt volt éppen, tejfeles száju fiatal emberek ácsorogtak ott és frivol kutatással néztek rajta végig. Megfordult: a szögletes Kovacsevics Mariska állt előtte Webston és egy másik ur társaságában. Ez a másik a képviselőház viveurbárója volt, egy ur, aki pártolta a művészetet a színésznők kedvéért, eljárógatott a zene-akadémia hangversenyeire a szép leányok kedvéért, az operában a ballerínákat kultiválta és a nemzeti kaszinóban rendezett tivornyákhoz mindig ünnepelt primadonnákat szállított. Ez az ur demokrata és népszerű volt, semmi sem zsenirozta, akárkit megszólított a nyílt utcán, kifeslett leányt és tisztességes polgárasszonyokat egyaránt, még pedig hipnotizáló uri modorban, hogy senki sem mert megsértődni tőle. Évának is volt már hozzá szerencséje, de Kovacsevics kisasszonyt, ugylátszik, csak most az utcán szólította meg és ebben édes keveset zavarta őt Webston ur jelenléte.

— Szervusz, Évácska — köszöntötte Mariska — ismered a báró urat? No, akkor nem kell, hogy bemutas-salak. Ugyan tedd meg nekem azt a szívességet, vedd a nyakadba a vőlegényemet, zavar bennünket. Holnap utazunk az esküvőre s ez a mafla még ma is féltékeny.

Webston ur tétovázó szemmel nézte menyasszonya ajkát, a szemével akarta megérteni, hogy mit beszél. A báró ur szokott fesztelenséggel kezét nyújtott Évának és a maga részéről csak annyit jelentett ki:

— Ne bántsa, engem ez az ur nem zseniroz. Hiszen az sem volna baj, ha értené szavamat.

Ezzel Mariska kisasszonyt karonfogta és vitte magával előre, Webston pedig mintegy védelmet keresve csatlakozott Éva mellé, úgy követték az előttük haladó párt.

— Be örülök — mondta tört németiséggel — hogy láthatom. Önt, kisasszony, nagyrabecsülöm és akárhányszor mondtam Mariskának, hogy vegyen példát önről s viselje magát úgy, mint ön.

— Higye el, Webston ur, az egész csak temperamentum dolga.

— Éva kisasszony — szól most Webston ur kitörő nyugtalansággal — ön iránt olyan határtalan bizalmam van, kérdeznék valamit. Fog-e őszintén felelni?

— Mit?

— Igérje meg, hogy őszintén fog felelni.

— Mire való ez? Ha bizalma van hozzám, akkor ne kíváncsion ilyen ígéretet.

— Igaza van. Lásza kisasszony, nem tagadom, én örültem szeretem Mariskát. Holnap utazunk Helgolandba,

ott meg fogunk esküdni. A családom nem tud róla semmit s ha megtudnák, hogy színésznőt vettem el ebben az idegen országban, kitagadnának és szegény édes anyámnak megszakadna a szíve. De az mind nem tart vissza. Öntől kérdezem: megérdemli-e Mariska, hogy feleségül vegyem? Ha ön azt mondja igen, akkor boldog leszek, ha azt mondja nem, elhagyom, ha belehalok is.

Éva kezdte magát kényelmetlenül érezni.

— Kedves Webston ur, ön sokat kíván tőlem. Azt akarja, hogy én legyek felelős az ön életeért.

Webston urból most teljes mértékben kitört a keserűség.

— Ha lelkembe látna, nem adna ily kitérő választ. Megsajnálna és segítségemre lenne. Szeretem azt a leányt és tele vagyok gyanuval és féltékenységgel. Minden, amit róla tudok és rajta látok, gyanút ébreszt bennem. Ahogy vele beszélnek, ahogy ő beszél másokkal, a hely, ahol megismerkedtem vele, a mód, amelyen él, mind világosan mutatja, hogy nem tisztességes leány. De ezzel szemben egy bizonyágom van, az, hogy velem szemben mindig tisztességes volt s aki velem látja őt, úgy mint én látom másokkal, ugyancsak a legrosszabbat tenné föl róla, pedig nem történt közöttünk semmi. S valahányszor erőm vesz rajtam a kétség, mindig azt kérdezem magamtól: hát mi oka volna, hogy éppen velem tegyen kivételt? Én is adtam neki pénzt, én is vagyok olyan férfi mint más, hát miért tartózkodnék éppen tőlem, ha nem tartózkodik másoktól? Hát mondja, kisasszony, igazam van-e, vagy nem?

— Igaza van — mondta Éva halkán. Hadd értse ez a szegény ember, hogy az okoskodásának ad-e igazat vagy annak, amire tényleg értette, a kérdés alaposságának. S elszörnyűködött magában: lehetséges? A férfiak ilyen együgyűek volnának mind? Nem látják, ha játszanak velők, ha kihasználják a vakságukat! Nagyon sajnálta ezt a szegény embert és nagyon megvetette.

— Köszönöm, kisasszony — folytatta Webston melegen — ez az egy szava is jólesett, mert önben hiszek. Ha Mariska olyan volna, mint ön, én volnék a világ legboldogabb embere.

Majd, mint az ittas embereken, kiáradt belőle az őszinteség és elfogta az a fájo kéjelgés, mit a lélek legtitkosabb rejtelseinek a feltevése okoz.

— Lásza, kedves kisasszony, mielőtt Budapestre jöttem, én igen jóra való, szolid fiatalember voltam. Jó családból való vagyok, munkára és mértékletességre neveltek. Most a züllés szélén állok. Nem titkolom, Mariskától függ a további sorsom. Ha jóra való, tisztességes asszonyt kapok benne, meg leszek mentve, ha nem, menthetetlenül elpusztulok. Ide jöttem ebbe a fiatal kis városba, összeköttetés nélkül, a nyelvüket sem ismerve. Azt gondoltam, majd csak teszek szert összeköttetésekre, családi ismeretségre. De az üzlet nem olyan természetű, hogy állandó összeköttetéseket létesíthetne. Aki egy írógépet megvesz, az odébb áll, míg egy másodikra nincs szüksége. És az emberek itt olyan különösen zárkóztak, oly nehéz, szinte lehetetlen valakinek a lakásába jutni, a családjával érintkezni. Törökországról hittem csak azt, hogy ott választják el ennyire a családi életet a társas élettől. De ott az asszonyokat is zár alatt tartják, itt pedig a nők mindenütt ott vannak és azt tapasztaltam, hogy az idevaló embereknek sok olyan asszonyismerőse van, akinek az urát soha sem látta. Most nincsenek már ilyen megfigyeléseim, mert egészen eltompultam már, de amikor idejöttem, egészséges volt a szívem és az eszem egyaránt. Hát mit csináljon egy olyan magamfajta fiatalember, egészen árván, társaság és barátság nélkül? Vagy elzárkózik a hónapos szobájába, vagy keresi azoknak a társaságát, akikhez könnyen juthat. Ó, kisasszony, higgye el, ez a Budapest

rettentő város az idegenre. A külföldi ember itt menthetetlenül elpusztul, tönkre teszi az éjjeli élet, meg az utcai ismeretségek.

Éva csak hallgatta és bólogatott a fejével. Mélységesen sajnálta ezt az embert, aki annyira tisztában van magával és mégis belemegy a vesztébe. Visszatartsa-e? Lehetetlen. Nincs joga hozzá, aztán meg fölösleges volna. Látta, hogy Webston urnak nem tudásra van szüksége, hanem ellentálló erőre. Ezt pedig nem adhat neki.

— Ne bánkódjék — szólt bátorító hangon — ön még elég fiatal és mint látom, okos ember is ahhoz, hogy az életét úgy intézze, ahogy jónak látja.

Webston ur a fejét csóválta és szomorúan mondta:

— Balsejtelveim vannak, nem tudok megnyugodni, édes kisasszony, mért nem szerettem bele magába?

2.

Husz évvel azelőtt sokat mulattak a társaságban, hogy Kömleyék (somogyfalusi és albányai báró Kömley Simon) a várban vásároltak palotát. Kömley ur ugyanis csak egyszerű nemes ember volt, a felesége azonban régi erdélyi családból való s ki tudta mutatni, hogy ősei Bocskaytól grófi koronát kaptak, mely azonban a török veszedelem idejében valahogyan elkallódott. A gyönyörű szép asszonyban egyre motoszkált a becsvágy és nem nyugodott addig, amíg az urának ki nem járta a báróságot — az ország közigazgatása körül szerzett érdemei fejében. A magyar közigazgatás ugyan ma sincs rendezve, de a Kömley ur bárósága már huszéves. A becsvágyó báróné pedig a várba vonult, részben azért, hogy ott várja meg, míg bárósága egy kis patinát kap, részben pedig azért, hogy az ősi kerületben, egy tönkrement mágánás ősi fészkeben az arisztokratánál is arisztokratább milieuban lakozzék.

Mivel pedig a Kömley-palota a várban volt, ennél fogva a Demény-palotának is ott kell lenni. A fehérvári kapu mentén elhúzódó bástyára támaszkodott a palota, mely ezelőtt egy sváb korcsmárosé volt, aki kocsija, lova számára istállót is tartott. Egyemeletes ház volt, az utcai frontja csak tíz ablak, mely testvériesen osztott szét őt szoba között. A hátulsó traktusa azonban szintoly nagy volt s ablakai a bástya fölött a hegyes-halmos szép budai vidékre néztek.

Itt volt a *fészek* is. A szélső sarokban, tapétaajtóval zárt egyablakos kis fülke, melynek butorzata első pillantásra csupa pálmából állt. Óriási páfrányok, keskeny levelű Phönix-pálmák, kemény, lovaskard formájú szikaszok minden zugban, minden szék fölött. Ha az embernek éles szeme van, egy szinte játékszeresen kicsi zongorát is fedezhet föl, de a pálma-milieuból győzelmesen vált ki az egyetlen ablak előtt merengő óriási, olasz renaissance-os ébenfa-hintaszék.

Ez a *fészek*. A cselédségnek, mint a mesében meg van hagyva: mind a tizenkét szobát naponta szépen ki kell takarítani, de aki a tizenharmadikba lép be, az halálra halálával hal meg.

Mert ez a *fészek*. A kicsi asszony, aki semmivel sem törődik, a fészket maga takarítja. Szőke kis fejére selyem kendőt köt, kicsi, vékony derekára fehér szobaleány-kötényt, kinyitja a kicsi szárnyas ablakot és jár seprővel, törőrongygyal kezében a kis szobában és míg irtja a port és kicsi gyerek-kezelével czirogatja a hintaszék zord fekete sárkányfejeit, csengő dalocskája messzire kihangzik az ébredő budai hegyekbe, ahol a szerteszórt apró fehér és piros házak kíváncsian hallgatódznak: ugyan miféle madár szól?

Ezuttal szinte röpi a fészekbe. Magával vonta az urát, aki szeretett volna még egy cigarettát elszíni, félrelokte a komornikot, aki tálczán leveleket akart átnyújtani.

- De édes, talán fontos is van közöttük.
- Nincs, nincs, tudom, hogy nincs.
- Talán átöltözködnél előbb?
- Nem vagyok befűzve, nem kell.

S mint a zsákmányát vonta maga után a kis asszony a nagy szál embert, aki kelleetlenül fölhuza a szemöldökeit s szabadon maradt kezével idegesen csettintett. Végig a kis sárga szalonon, a billiárd-szobán, az ebédlőn, a dohányzón, keresztül a hátulsó front két kicsi fogadó szobáján, meg a nagy zongoratermen, félretolta a falról lelógó óriási bokharát, mely alá nagy furfangosan rejtőzött a fészek tapéta-ajtója — aki nem tudja, soha sem sejtí meg, hogy ott a nagy falí kárpit mögött nyilik még egy szobácska.

Ott aztán belekényszeríti urát a fekete karosszékbe s egy szökéssel az ölében térdel.

— Itt vagyunk, itt vagyunk, ugy-e örülsz, édes uram, hogy végre egyedül vagy a te aranyos feleségeddel!

— Hogyne, hogyne — mondja ez és lagymatagon átfogja a kis derekat, türi a rátapadó, piczi vérszegeny ajkat.

— Édes uram, nagy uram, hatalmas uram, jaj be örülsz, hogy én vagyok a feleséged.

— Kis bohó — mondja Demédy és lehunyja a szemét.

— Te is örülsz, hogy én vagyok a feleséged?

— Hogyne, hogyne!

Az asszonyka elpityeredik.

— Hogy mondod ezt. Hogyne, hogyne, bizony a képviselőházban sokkal bőbeszédűbb voltál.

— Hja, édes, mert az politika.

— Ez meg szerelem — pattog az asszonyka s öklével nagyot üt az ura vállára. — Hát mondd meg nekem, mi jelent többet: a szerelem vagy a politika?

— Természetesen a szerelem.

Az asszonyka ismét kaczag.

— Jaj, de furcsán mondd ezt. A történelmi professzornak volt mindig a szavajárása a természetesen. A törökök átmerték a Dunán és természetesen megverték a németet. Hunyady Mátyás természetesen nőül vette Beatricét. Mond, örülsz, hogy engem szeretsz?

— Nagyon örülsz.

— És nagyon szeretsz?

— Nagyon.

— Mondj valami nagyobbbat.

— Végtelenül szeretlek.

— Akkor repüljünk.

Odagubbaszkodott az ura ölébe, mélyen, összehúzódkodva és megindult a hintaszék és a kicsi asszony behunyta a szemét és tündérorszámban érezte magát. Demédy is behunyta a szemét és azt gondolta: be jó volna cigarettára gyujtani.

A nagy repülés közben újabb gondolatok kergetődztek az asszonyka agyában. Mikor a hintaszék megállott, fölveti nagy kék tekintetét és elmerengve mondja:

— Jó volna, ha sohsem kellene kimozdulni a fészekből.

— Bizony, édes, de nem lehet.

— Igen — szól durczásan — mert neked mindig dolgaid vannak és itthon is egyre zavarnak az emberek. Aztán mama sem hagy egyedül, mindig ide jön és veszekszik a cselédséggel. Ugy sajnálom szegényeket. Aztán engem is korhol és úgy vigyáz rám, mintha még most is kis gyerek volnék. Pedig ugy-e bár, olyan asszony vagyok, mint a többi, akinek a melle úgy előre dudorodik, hogy szinte elgurul?

Ezen nevetni kell. Nevetnek is, az asszonyka úgy, hogy a könyve is kicsillan, az ember úgy, mint a komédiások. Újabb csókroham után tovább fecseg az asszony.

— Jaj, de furcsa voltál a képviselőházban. Odaálltál nagy peczkesen, kisodortad a bajuszodat és olyan komolyan beszéltél bíróról, meg alispánokról, meg nem tudom miféle közigazgatási dolgokról, az ember azt hihette volna, hogy te érdeklődöl az ilyesmik iránt.

— Kell is édes, mert belügyi államtitkár vagyok. Az asszony ravaszul pislog feléje.

— De nem lehet, mert az én uram vagy. Az pedig csak egy iránt érdeklődik. Találd ki, hogy micsoda.

Az államtitkár ur visszahunyorog és apathikusan azt mondja:

— A szerelem.

— Igen, de még jobban mondd.

— A feleségéhez való szerelme iránt.

— Ugy van, ugy van, helyes — kiált most, utánózva a képviselő urak kiáltásait. Majd hirtelen elkomolyodik.

— A feleségéhez való szerelme iránt, mondd csak, édes, hát van nem a feleséghez való szerelem is?

Az államtitkár feszengni kezd.

— Megzsibbadt a lábam, édes, egy kicsit hadd keljek föl.

Édes megint elborong. Különösen érzékeny lelke van, megérzi, amit nem tud s szerelme, meg tudatlansága vagy elvakultsága mellett is a lelkét egyre nyomja az ismeretlen Élet a maga millió hazugságaival és miriádnyi bűneivel.

Szó nélkül leszáll az ura öléből és odalép az ablakhoz. Demédy megsajnálja és melléje áll, átfogja derekát s most már lágy, meleg hangon kérdi:

— Bánt valami, édes?

Szóltalanul, szomorúan rázza a fejét.

— De látom, édes, hogy valami bánt. Nincs bizalmad az édes uradhoz?

Most se szól, csak egy hirtelen fordulattal a mellére borul. Demédy fölnyalabolja a kis teremtest és viszi vissza a karosszékbe. Egyszeribe kisüt a nap és a kis menyecske megint fecseg, mint a madárka.

— Igen — mondja — oly ritkán lehetünk a fészekünkben. Azelőtt legalább magamban lehettem itthon és várhattam az édes uramat. De aztán mama jött és összeszidott, hogy most is még olyan gyerek vagyok. Képzeld csak — szólt hangos kacagással — mama szememre vetette, hogy tökéletesen hozzád való vagyok, mert nekem sincs semmi becsvágyam. Hát baj az, ha összeillünk?

— Persze, hogy az éppenséggel nem baj.

— Igen, de mama minden áron azt akarja, hogy miniszter légy és szintén bárónak tegyenek meg, mint papuskát. Hát mire való ez? Aztán a miniszternek még több dolga van, hallottam, mint panaszkodnak a szegény asszonyaik, hogy nem is látják az urukat, úgy belebujnak azok a hatalomba. Hát én nem engedem meg, hogy te miniszter légy, különben sehogy se lehetnénk a fészekben.

Az államtitkár meghimbálja a széket és csak bólint a fejével. Az asszonykának még valami furcsaság jut eszébe, ezen már igazán nevetni kell.

— Igaz, képzeld csak, tegnap, mikor délben elébed jöttünk a kocsival, mama azt is rámparancsolta, hogy ne engedjelek annyira a szoknyámon ülni. Azt mondja, hogy pipogya ember az olyan, aki folyton a felesége körül kuncsorog s azonfelül még beteggé teszi és tönkreteszi a szépségét. Édes uram, olyan boldog voltam, mikor mama azt mondta, hogy folyton rajtam lógsz, de mama nagyon okos asszony, hanem ehhez igazán nem ért. Hát hogy volna lehetséges, hogy te beteggé meg csunyává tennél engem? Hiszen szeretsz!

(Folytatjuk.)

Krónika II.

É s z a k é s D é l.

— febr. 14.

A német császár mindenütt nagy ur, de alkalmasint Berlinben a legnagyobb. Itt, tudniillik, szeretik is. *Trotz alledem und alledem*; noha neheztelnek rá ama türehetetlenül gőgös katonauralom miatt, melylyel Berlint a saját polgársága számára is lakhatatlanná tette; noha ugyanezen, régi, jogos, nagy hagyományokon épült polgári önértéket másfelül is nyomja, bántja és tyukszemen tapodja az udvari léhűtő népség szemérmetlen tolakodása — s noha a flottán kezdve a szociáldemokráciáig alig van dolog, amiben a hű berlini polgárság egyetértene az ő schneidig császárával, akiről azon a félig panaszos, félig szerelmes s egészen humoros hangon beszél, mint a papucs alatt nyögő férj az ő kardos de kíváncsú feleségéről. Még a szociáldemokraták is: érdekes megfigyelni, mennyire más indulattal beszélnek róla, mióta az ő híres mondását: »a hazátlan léhűtőkről, akik legjobban tennék, ha a haza porát is levernék a csizmájukról« — oda módosította, hogy: »a szociáldemokrácia csak átmeneti, mely mihamarább kitombolódik.« A porosz ember mind titkos vonzódást érez iránta, aki jóban rosszban — például jó ötletekben és rossz izlésben — tipikus porosz, sőt tipikus berlini. S az ő tisztelői közt kétségtelenül a poroszok állanak első sorban.

A második sor inkább idegenekből kerül ki, mint németekből. Ebbe a sorba beletartozik körülbelül az egész mivelte világ intelligenciája. Ki — mint a magyarság — politikai érdekből, ki meg éppen a saját érdeke ellen: egyik sem zárkozhatik el egy harmincz esztendő alatt világhatalommá nőtt nemzetnek s egy tíz év alatt elsőrendű politikussá vált császárnak imponáló hatása alól. S mint Bismarcknak, az ő élénk eszű császári tanítványának is legbuzgóbb titkos tisztelői talán a francziák közt vannak. S e tisztelet és vonzódás nem is éppen a politikáját illeti, hanem a módot, melyen e politikát csinálja. A francziák, ahogy végignéznek a derék Loubet uron, sirva gondolnak rá, milyen jó volna, ha nekik is volna afféle Lohengrin-császáruk, aki megsarkantyuzza a hattyuját s teméntelen sok tonna köbtartalommal uszik a népek élén. De nemcsak a francziák: az egész világ miveltejei érdeklődve néznek e tüzes politikus felé, ki, mint minálunk mondta valaki, sok bolondot beszél és sok okosat cselekszik. Egy szóval: a második sorban a francziákon kezdve a botoskudokig minden fajta benntaláltatik.

Nem különös, hogy a harmadik sorban németek vannak? Még pedig java németek, sőt számra nézve is nagy többsége a német nemzetnek — s ott is, harmadik sorban is szemmel láthatóan csak a nemzeti eszme hatalmas abroncsa tudja őket ott szorítani? Nem különös, hogy míg a császár születése napja Párisban sem mult el hangtalanul: Münchenben, a birodalom egyik legelső városában, még zászló sem jelezte a nagy napot, s

Regensburgban a tessék-lássék kedvéért kitűzött pár zászlót is mihamarább be kellett vonni? Tengeren tulról, valahol csak egy maroknyi németiség tanyát talált, a nagy napon mind szállottak az üdvözlések a nemzeti császár felé — csak akik annyi drága vért ontottak maguk is a nemzeti egységért, kiknek hadseregével éppen a döntő csatákat nyerte meg a dicső trónörökös: a bajorok hüvösek maradtak, *kühl bis ans Herz hinan*!

E kérdésre érdemes megkeresni a feleletet, mert a felelet megmutatja, hogy e kérdés éppen nem specifikus német vagy bajorok kérdés. Egypár szóban a felelet így hangzana: a bajor még mindig nem állja a poroszt. De így ez nem felelet; a francia s a magyar sem állhatja a németet, mégis tiszteli a legelső német embert. Aztán meg az olyan már inkább ösztönné vált ellentétek, mint a dél meg az észak, a protestáns meg a katolikus között valók: a társadalmi tagoltságnak csak bizonyos vonaláig állhatnak meg a maguk brutális teljességében. A délnémet átlagról, a délnémet kis polgárságról, a délnémet parasztról elhihetjük, hogy nemzeti föllobbanása egy időre elhomályosította előtte a porosz-gyűlölet izzó paraszát — de csak elhomályosította s el nem oltotta. A bajor nép kétségtelen, sohasem fogja megszeretni sem a porosz népet, sem a berlini császárt. Ugyanazon okokon nem szereti, amely okokon a berlini szereti. A bajornak, éppugy, mint a porosznak, megvannak a maga külön vallási és dinasztikus hagyományai. Münchenben kövek — s valóban: szépen faragott kövek — szólnak a Wittelsbachok váltakozó dicsőségéről, mely jóban, rosszban, hanyatlásban vagy emelkedésben, szeretetben vagy veszekedésben egy családi életbe forrott össze szinte az egész bajor németiséggel. S főképp: a délnémet ember buzgó sőt olykor vakbuzgó katolikus, a német császár pedig lutheránus, sőt pápája a lutheránusoknak. Mindez elég ok arra, hogy a nép homályos ösztöne soha meg ne barátkozzék a protestáns császársággal.

De ez csak a népre áll, s nem a miveltekre. Itt ugyanannak kéne megtörténnie, ami megtörténik Franciaországban: ahol a nép öröklött ösztönből gyűlöli a prussien császárt, de a miveltek megfontolása és ítélete legyőzi az ösztönt új, jobb és méltatóbb belátással. Hogy a délnémet intelligencia efféle törekszik, annak nem egy nyomát észrevenni még innen távolról is. A császár nagy világhatalmi tervei iránt a legtöbb igaz lelkesedést éppen a déli német intelligencia mutatja, s a császár első flotta-javaslatáért a leghatalmasabb s legsikeresebb agitációt a müncheni Allgemeine Zeitung folytatta. Maga a császár tüntetően keresi a bajorok kedvét. Még, éppen úgy, mint Bismarck, az ő autokrata és uniformizáló hajlandóságait is mérsékeli a kedvükért, s postai, katonai s igazságszolgáltatási dolgokban kapitulál az ő rezervált jogaik előtt. S mégis: a császár születése napján Münchenben egy zászló sem lengett. Hogy lehetséges ez a megoszlás?

Ugy, hogy a császár politikája maga is megoszlik. Megoszlik, tudniillik, külső és belső politikára. A külső, a császári politika: német nemzeti, és a bajorok a legbuzgóbb támogatói. A belső: az bizony porosz királyi, s ugy

látszik, ez nem kell a bajoroknak, se testüknek, se lelküknek. S igazuk van, mert e politika a végletekig reakció. Gazdaságban agrárius, és, mint a fegyházjavaslat mutatta, antiszociális. Polgári jogoknak: gyülekezésnek, önkormányzatnak, esküdt ellensége. Társadalomban, nevelésben és művészetben: hypokrita és türelmetlen. A centrum, mely délnémet katolikus, sőt klerikális célzatokkal alakult, akárhányszor haladottabb és szabadabb gondolkodást mutatott e politikáénál, amely, mondjuk még egyszer, csupa reakció, még pedig, s ez a bökkenő: protestáns reakció.

Ez *contradictio in adjecto*, s a porosz császárságnak ez a baja a déli németek előtt. Mert ha reakció kell: éppen elég az a hagyományos katolikus reakció, melyet a déli németsegnél szinte megszentelt a történelem. A műveltek épp e történelmi ösztön ellen menekülnének a nemzeti császársághoz: ha ez a császárság valami magasabbat, jobbat vagy különbet adna nekik annál, amit otthon találnak. De nem ad, sőt kevesebbet ad, legalább is annyival, amennyivel a protestáns reakció aránytalanul szegényebb és koldusabb a katolikusnál. Mert a protestantizmusnak életfeltétele sőt az életre egyetlen joga is: a szabadság s a haladás. Csakis ez teheti jogosulttá a katholicizmussal szemben, csakis ez feleltetheti el, hogy maga a protestantizmus is alapjában *contradictio*, mert a vallás ellentéte a tudásnak s a szabadságnak, mivelhogy amit tudok, azt nem kell hinni, s amit hiszek, azt nem bírálhatom. Ezért, ha szabad így szólani: vallásnak csakis a katolikus a teljes és az igazi vallás, mert ez a bölcsőtől a sirig s a sirtól az örökléig minden segítséggel, biztossággal és támogatással ellátja a hívőt. A protestantizmus, az észszerűség vallása: a hitnek s a babonának mindez édes és áldásos támasztékaitól megfosztja, az ábrándok gyermeki boldogságából mintegy a férfikor ridegségébe löki, de ezt dicsővé teszi számára a férfisor legdicsőbb javaival: az ábránd, az édesség s a gyámkodás helyett a tudással, a haladással s a szabadsággal. De mit ad a protestantizmus, ha ezt meg nem adja? Mit ad azért, amit a katholicizmus többet ad nálánál? Mit ad a reakcióért, ha a rabságát nem édesíti meg, mint a katholicizmus: se szépséggel, se megnyugtatóssal, se világtörténelmi nagy hagyományokkal?

Ez az a pont, melyen a katholicizmus és protestantizmus kérdése túlnő a német határokon. A protestantizmus ügye fogalmánál fogva egybenőtt a szabadsággal s a haladással. Magához válik hűtlenné, ha ezeket megtagadja, magát megvédeni csak ezek révén van jussa, s akár védekeznie, akár támadnia csakis e fegyverekkel szabad. A katolikus reakció csak veszedelem, de a protestáns reakció árulás. Az Észak, ha a meleg, az élet s a szépség híjárt nem kárpótolna frissességgel, fenséggel és szabadsággal, nem volna rá méltó, hogy jeges vidékein tanyát verjen az ember.

Tar Lőrincz.

Mióta hazugsággal és rágalmazással táplálják a népet, azóta félnek a becsületesek felháborodásuknak hangot adni.

Zola.

Phaeton.

*Ha életemben semmit el nem érek,
Ha névtelenül takar el a sir,
S egy özvegy asszony ejt csak majd rá könyvet,
Föle nem illet babérfát a hir:*

*Ó, írjátok fejfámra azt a verset,
Mit Ovidius zengett egykoron,
Phoebusz fiáról, merész Phaetonról,
Akinek lelke vélem oly rokon.*

*Az ég felé ragadta büszke vágya,
És apja arany-szekerére szállt,
De elvakult és leszédült a mélybe,
Ott halt a sziklán rettentő halált.*

*Sírató nimfák szépen eltemették,
Oszlopot raktak hűlt poraira,
S rávésték messze csillogó betűkkel:
»Itt nyugszik Phaeton, a Nap fia.*

*Bár vágyaihoz nem volt izmos szárnya,
Bár álmai egébe nem jutott:
De mégis, mégis fölséges dolog volt,
Amire tört, amiben elbukott...»*

Sas Ede.

A börtön.

Irta: MOLNÁR FERENCZ.

I.

— A börtön, a börtön!

Ezt mondta magában Pórer magántanár ur, amikor este hét óra után lefelé ment a Szerb-utczán. Az a néhány filozopter, aki ilyen időtájt még az egyetem körül szokott lézengeni, nem köszönt neki. Nagyon kevesen ismerték. A legtöbb jogász is csak év elején látta a nevét, amikor a tanrendben keresgélt. Egyébként nem is hallott róla. Nagyon kevés volt a hallgatója s ez a kevés ember is furcsa társaság volt. Modern eszméktől izzó fejű fiatal emberek, ugynevezett olasz büntetőjogászok, akik kicsit szociálisták és nagyon szegények voltak. Folyton tanultak, vitatkoztak, s vitáik közben szemükben égett a vágyakozás tüze, hogy kriminálisták lehessenek, nagyhirű védők, reformátorok, új emberek.

Pórer tanárnál az előadás nem is volt fontos dolog. Ő inkább a szemináriumra helyezte a főszűrt, amikor összeült tanítványaival egy nagy asztalhoz és hol könyvekből, hol könyvek nélkül beszélt nekik. A mai renddel ő sem volt megelégedve, s ez az a pont, ahol nem szerették tanártársai, a pártklubokba járó örökös képviselőjelöltek. Nem szerették a majdnem szegényes ruhában járó tanárt, aki oly nagyon bizalmas volt a tanítványaival. Még kocsmába is járt velük. Mert — és most ezt is be kell vallani — Pórer tanár ivott is, nem sokat, de azt rendesen. Részegen sohse látták. De elég baj volt az is, hogy ezt a dicséretes tényt konstatálni szokták volt róla.

Lefelé ment a Szerb-utczán, a Duna felé — mi tagadás — ismét a kis vendéglőbe, ahol leghívebb szemináristáival szokott vacsorázni. S ahogy a csendes kis utczán ballagott, tovább gondolkozott azon, amit fenn a tanteremben épp az imént fejtegetett. A börtön, a börtön — ez bántotta. Nincs rendben a börtönügy Magyarországon. Még csak a törvénynek sem tesznek eleget. Hát

még a törvény! Ujítani, reformálni kell. Egy szép, jó könyvet kellene írni, fellármázni a minisztert, a parlamentet, a közvéleményt.

Hogy közel járt a Dunaparthoz, már fegyencztelepek jártak az eszébe. Szép, megmivelt földnégyeszőgek, olyanok, aminőket a bolgár kertészeknél látni a vámon túl. A rabok dolgoznak, öntöznek, hajtják a lovat a kut körül. Becsületes, humánus felügyelet, czélszerű oktatás. Ahogy ezt Garofalo báró és a többi olasz olyan szépen kigondolta.

A parton hüvös volt. Belevette magát a télikabátjába és sietett. Aztán elérkezett a kis vendéglőhöz, amelybe két lépcsőn kellett lemenni. Hátul, az üvegfallal mellett volt egy asztaluk. A gázlámpa alatt már ült négy fiú, amikor belépett. A kocsmáros megtörülte kezét kék köntnyébe, lesegítette róla a kabátot, s mialatt a fiúk tiszteletteljesen fölállva várták, hogy a tanár kezét nyujtsa feléjük, hátrakiáltott a legénynek:

— Egy kriglit a nagyságos urnak!

II.

Járt az igazságügyminiszterhez. A kegyelmes ur nem volt valami ragyogó reformátor, de nem is akadályozott meg senkit abban, hogy tervei legyenek. Még konferált is Pórerrel, sőt hogy a kedvét el ne rontsa, buzdította is.

— Egy nagy memorandumot fogok csinálni — mondta a tanár — egy vastag könyvet. Abban benne lesz minden. Ki is nyomatjuk.

Kérte a miniszter segítségét. Idővel szinte lázzal, beteges ambícióval járt a nyakára. Az első, amit kapott, egy ajánlólevél volt egy pesti fogház igazgatójához. Nagyon megörült neki, s ment fogházat látogatni. Az igazgatóval megbeszélte, hogy mely napokon mit néznek meg. Kölcsönkapja a statisztikákat és a nyilvántartási könyveket. De már az első látogatásnál látta, hogy ez semmi. Hiába jár a czellákba, hiába beszél a rabokkal és az őrkkel. Nem érezte a lelkében az egész fogházat. A levegő még mindig idegen volt neki. Az ilyen rabokat tanulmányozni kell napokig. Az őrkkel jól meg kell ismerkedni.

A kis kocsmában elpanaszkodott. Mindig ezt mondta:

— Nem ez az, nem ez az.

Szinte szomorú volt. Ideges kis fejét lehajtotta és babrált ritkás hajában. Mint valaki, aki már nagyon szeretne megházasodni s újra meg újra csalódik a lányokban. Még elment néhányszor a fogházba, de már kelletnél. Aztán egyszer meg is mondta az igazgatónak:

— Nem kívülről kell ezt látni, hanem belülről. Így nem látom a visszaéléseket. Pedig az a fontos.

Az igazgató ezért majdnem sértve érezte magát. Az ő fogházában visszaéléseket keresni!

A kocsmában keserűen mondta a tanár:

— Buták az emberek, nagyon. Egy ilyen rongy dologhoz olyan nehezen lehessen hozzáférni.

Szidták az országot. Szerettek volna francziáknak vagy németeknek születni. Kulturtalajba vágyakozott a lelkük gyökere.

Felje se nézett többé annak a fogháznak. A miniszterhez se ment egy ideig, mert látta, hogy a kegyelmes urat már kissé untatja a dolog. Valósággal elkecseregett, de most már csak annál nagyobb tűzzel vetette magát a börtönügyre. Minden megvolt már, csak a tapasztalat hiányzott. Érezte, hogy addig nem lehet reformálni, lármázni, amíg nem látott mindent. Ami eddig nem történt vele, kezdte elhanyagolni a szemináriumot. Várta az óra végét, hogy elmeheessen egyedül kószálni a ligetbe. És ott sokat, sokat gondolkozott.

III.

Egyszer aztán rászánta magát, hogy megint elmegy a miniszterhez. A miniszternek sok dolga volt, s az volt a kellemetlen, hogy ezt meg is mondta Pórer tanár urnak. De azért a legnagyobb szíveséggel állított ki számára egy újabb levelet, amelyben kéri a fogház igazgatóját, engedje meg, hogy Pórer egyetemi tanár ur tanulmányozási czélból a rabok közt lakjék, a meddig akar.

Pórer boldog volt. A kis vendéglőben is nagy volt az öröm, bár sajnálták, hogy a sovány kis apostol egy időre elmarad. Pórer csomagolt — mintha nászutazásra menne — s egy szép napon elutazott egy közeli kis városba, amely fogházáról nevezetes és lakást kért. Az igazgató hajlongott előtte, nagyságos urnak nevezte. Az igazgató Pestre szeretett volna kerülni. Persze szegény a legszebb czellát akarta adni a tanár urnak, minden kényelemmel.

— Köszönöm — mondta Pórer — de így nem tesz nekem szíveséget. Úgy akarok élni mint a többi rab.

Amit kívánt, megkapta. A czellába tintát, tollat hozatott, s mindjárt az első napon bejegyezte könyvébe tapasztalatait. Egy kicsit rosszul esett, amikor első este ráfordították a kulcsot, de aztán megvigasztalódott. Különösen az vigasztalta, hogy akkor mehet haza, amikor akar. Majd mindjárt ezután bántotta is ez a tudat, mert érezte, hogy ez nem rab-tudat. Ez egy tanár tudata, akit tanulmányutra zártak be.

Másnap reggel az ő jó reggelt kívánt neki és nagyságos urnak nevezte. Délelőtt lejött hozzá az igazgató, s megkérdezte, hogy aludt. Meg is kínálta egy Upmannal, amit az állam-foglyok számára tartogatott. Sőt azzal is kedveskedni vélte neki, hogy biztatta: ha elunja magát, van itt egy állam-fogoly képviselő, párbaj miatt...

A koszt nagyon ízlett neki. A raboktól is kérdezősködött, azok meg voltak elégedve. És beszélgetés közben alázatos szeretettel néztek rá, hálával, mint a kivert kutyák, akiket valaki gondosságra méltatott. Egyet-egyét behitt a czellájába, s kérte, hogy panaszkodjék neki. Szegény vagy nem mert, vagy nem volt oka a panaszra, elég az hozzá, hogy nem panaszkodott.

Kellemetlenül kezdte magát érezni. Ahová ment, gyöngédséget látott maga körül. Az igazgató édes fiának nevezte a legmegrögzöttebb gonosztevőket, az örök udvariasak és humánusak voltak a rabokkal, nem ez kellett neki. Úgy érezte, mintha megcsalták volna. Később a kosztára is kezdett gyanakodni, amely azelőtt bizonyára nem volt ilyen jó. Az igazgató Pestre akart jutni. A miniszter embere előtt egy rabot se rugtak, ütöttek. Minden olyan volt, mint azok a kis mintaüzemek, amelyeket a nagy gyárak a kiállításon berendeznek, s amelyek nagy deficizzel dolgoznak a közönség szemeláttára és a szakörök nagy meglegedésére.

Egyszer aztán ott is hagyta a fogházat, az igazgatónak megígérve, hogy minden jót elmond róla a miniszternek. S amikor a poros országuton a vasut felé ment, s mögötte vitte egy fogházőr a podgyászát, talán mindenét odaadta volna azért, ha most láthatná a fogházat, amikor nincs ott, amikor a rabokat ütik, sötétbe zárják, amikor az öröket megvesztegetik, s a koszt komisz.

Nem lehet, nem lehet.

IV.

A kis kocsmába már szomorúan ment. Szinte megijedtek a diákok, amikor meglátták. A kezdődő tanévre nem is hirdetett kurzust az egyetemen. A miniszterhez el se ment. El se bucsuzott a fiuktól, csak egyszer elutazott.

Egy vidéki városban telepedett le idegen név alatt. Azt mondta, hogy ügynök. Egy hónap alatt elérte, hogy — bár nagyon kevesen ismerték — szépen elkeveredett

a városka lakói közé. És mindegyre izgatottabb lett. A ruházatával sem törődött, nem borotválkozott, várta a napot, amelyet kitűzött.

S amikor annak a napnak az estéje elkövetkezett, minden holmiját kidobta, zsebébe tette írásait és neki-indult a kis városnak. Kifelé ment, s hosszas séta után éjfél körül megállott egy fal előtt. Ebben a perczben egy nagy lélekzetben izzott minden vágya, reménye, rajongása. A homlokára tette a kezét, aztán átvette magát a falon. Beugrott a kertbe.

— A bemészás szükséges — gondolta — mert nem biztos, hogy lesz alkalmam zártörést elkövetni.

Majd a zsebet tapogatta meg, amelyben egy revolver volt. Csak azért, hogy nála találják. Már ez így van körülírva a büntetőtörvényben. A kerten át a házig lopózott. Csönd volt és sötétség. A házban mindenki aludt.

— Csak még most észre ne vegyenek — mondta halkan.

És semmivel sem törődve beütött egy ablakot, s beugrott egy szobába. Csodálatosképpen még most se mozdult meg semmi az alvó házban. Reszketve, lázban ment előre a szobában, egyesén a pohárszék felé. Az éjszaka halvány világosságánál látta, hogy ezüsttálak csillognak a polczon, sorjába rakva. Megfogott egyet, a kabátja alá rejtette, s akkor hallotta az első hangokat. Megállt, figyelt és várt. Az ajtó alatt gyertyafény szűrődött át. Csoszogó léptek hallatszottak. Valaki jött — és nem egyedül, mert suttogott. Pórer tanár mosolyogni kezdett, izgatott, nagy boldogság forrt az ereiben. Maga alatt, mélyen maga alatt látta most az egész emberiséget, az ő apró ijedelmeivel, ezüsttállaival, csendőreivel, paragrafusaival.

És így, félig öntudatlanul érezte, hogy megfogják, ütik, hurcolják. Majd hallotta a csendőroket, érezte, hogy megvasalják és kocsira teszik. Egyet rugtak is rajta és vitték. Valahová a sötét éjszakába.

V.

És most amint azt ő valamikor oly szépen előadta az egyetemen — vizsgálati fogság következett, majd vég-tárgyalás. Ez utóbbi alkalommal mindent bevaltott, s amikor a bíró elítélte egy esztendei börtönre, nem fellebbezett. Ment, szinte türelmetlenül a börtönbe.

Elérkezett hát végre vágyai birodalmába. Rabruhában járt, rabkosztot kapott, verést is néha-néha. Látott mindent, úgy, ahogy csak az igazi rabok látják. S úgy figyelt, oly nagy tömegben árasztották el az új, kiszélesítésre való ideák, hogy egy pillanatig se bánta meg, amit tett. Sőt néha, amikor munka után lefeküdt a kemény priccsre, behunyta a szemét, s elgondolta, hogy mindez mily nagy dicsőséget fog neki hozni, tisztelni fogják a tudósok, szeretni az asszonyok. S amikor mindez szépen bekövetkezett, elmegy ahhoz, akinél a betörést elkövette, s meghívja pezsgős vacsorára. Az a szegény kereskedő őt nagyságos urnak fogja nevezni, s bizonyára szolgálatkész alázatossággal fogja tőle kérdezni:

— De hát miért nem tetszett mindjárt szólni? ...

A vége felé már egy kicsit türelmetlen lett, de azért nem kérte, hogy bocsássák föltételes szabadságra. Kivárta az esztendő és elment. Az első vonattal fel Pestre. Megborotválkozott, feketébe öltözött, s kocsiba ült:

— Az igazságügyi miniszteriumba!

A kis titkár, amikor a névjegyét meglátta, komolyan szólt:

— Édes uram, én nem értem önt ...

— Miért?

— Hát csak van annyi izlése, hogy nem hozza ő kegyelmességét abba a kellemetlen helyzetbe, hogy ...

Egy kicsit megtántorodott és elment. Ezt nem is álmodta. Az egyetemre hajtattott, s benyitott a dékánhoz.

A dékán jó fiu volt és pénzt akart neki adni. Pórer magyarázni kezdte:

— A tudományért tettem ... majd megírom könyvben ... reformok ...

A dékán csak ezt mormogta rá:

— Jól van, jól van, csak hagyja.

Szóval, hogy a történetet hamar befejezzük, Pórer tanárt, az elzúllott, iszákos szoczialistát, aki betörésért egy évig ült Illaván, mindenünnen kidobták, sehol sem akarták megismerni. Szegény elutazott külföldre, egy kis francia városba, ahol törött szárnyaival még vergődött egy ideig, irkált cikkeket magyar lapoknak, de nem közölték, ki akarta adni nagy munkáját, de kinevették, egyszóval semmi se sikerült neki, amiért is egy reggelen szegény jó Pórer tanár padlásszobájában fölakasztotta magát. Háziasszonya — egy kövér kis francia nő — házbér fejében lefoglalta a ruháit, de kéziratait — miután a fűszeresnél több sikertelen kísérletet tett velük — a kályhába dobta. Ott aztán Pórer tanár ur élete nagy munkája csöndesen elégett.

Krónika III.

Elcsereált szekundák.

— febr. 16.

Valakit bekunitzerelni annyit tesz, mint az illetőt makacs kérdések és ismétlések, sőt esetleg a nürnbergi tölcser alkalmazása által képessé tenni a tudori fok elnyerésére. Egyetemünkön szakadatlan működésben van az a bizonyos haromszáju masina, amelynek egyik nyílásába beteszik a jelöltet, azután spirituszt gyujtanak meg s rövid idő múlva a második nyíláson kijön egy tudor, a harmadikon meg természetesen egy nemez-kalap. Kolozsváron ugyanez a gép van használatban, csak azt mondják, hogy ott az egész eljárás könnyebb. Mert Budapesten tényleg nem csupán a tanárok jelentékenyebb száma, hanem a mindinkább fokozódó antikvar-könyvkereskedelem is próbára teszi a jelöltek szorgalmát. Azok a kis sárga jogi ismétlő-könyvek, amelyeket nemcsak a publicisták szoktak vezércikkírás előtt figyelemmel olvasgatni a kávéházban, hanem a tudor-jelöltek is; továbbá a jogtanárok előadásainak kéziratok kiadásai, melyekre az illető professzor annál büszkébb, minél kevesebb sort irt nyomtatás alá életében; s mindama szak- és forrásmunkák, melyek aszerint alakítják a tudomány foglalatját, hogy Piklernél vizsgázom-e avagy Csaradánál: jelentékenyen megnehezítik a szabad tudományos versenyt. Mig valaki a háromszájú masina részére kellőképp előkészítettik, hosszú idő mulik el s rendszerint ötször-hatszor kell a vizsgáló-bizottság elé ülni, közben értekezéseket tartva a pedellussal, közben nyílt váltó-hiteleket vétetve igénybe apai részről, s midőn végre elkövetkezik az a szombati nap, amidőn délben frakkot öltünk, ily tulzott udvariassággal ülven meg a saját promóciónkat, Hajnik dékán ur teljesen megtört, gépszerűen átalakított ifju embereknek mondja el a biztató szót: »Doktorrá fogadom.« A mi egyetemi rendszerünk és hagyományos pályaválasztásunk tudniillik azon a téves maximán épült fel, hogy a magyar kiválóan jogász nemzet. Ez épp olyan merész tanítás, mintha azt mondanák, hogy valamely nemzet csupa filozófokból áll;

de érthető, hogy mikép keletkezett. A márczius előtti időkben a három fakultás közül ez volt a leglátogatottabb; papnak a parasztfiu ment, orvosnak a zsidó s a »Józsefipartanodába« járt a budai polgárfiu; akkor továbbá az egész jogi oktatás bizonyos memorizálásra és latin nyelvtudásra alapított katechizáció volt s mert a jogászokdással nagyon könnyű volt megbirkózni, az a hibás nézet keletkezett, hogy a magyar par excellence jogász nemzet. De jogász-nemzetek nincsenek, valamint matematikus nemzetek sincsenek s a természet rendje szerint, száz ifju közül, aki a jogász nemzet kiváló tagjának hiszi magát, közönségesen csak egy-két valamirevaló jurista tehetség akad. A jurista tehetség ugyanis, egészen ellentétben a filozóf észszel, nem azon bámul el, ami egyszerű és magától értetődőnek látszik, hanem azon, ami bonyodalmas, azaz »jog eset.« Ez egy igen ritka adomány, éppugy mint antipodese, az a másik képesség, s hozzájárul ehhez, hogy a ritka adomány azt föltételezi az emberben, hogy minden életjelenséget ugy legyen képes megítélni, ahogy az legkevésbé felel meg a természeti ember gondolkodásának. Innen van, hogy a filozófot kevesen értik, de akik értik, azok meg vannak vele elégedve; a jogászt ellenben szintén kevesen értik, de akik értik, azok nincsenek vele megelégedve. S ő kevesebbet ér ugyan, de épp olyan excentrikus tünete a világnak, mint a bölcsész, tehát lehetetlen megkivánni, hogy Magyarországon minden esztendőben ezer ifju szülessék hasonló képességgel. Tanulmányi rendszerünk azonban, s még a vizsgázók büszke öntudata is arra van alapítva, hogy jogász-nemzet vagyunk, s ebből három baj keletkezik. Az egyik baj az, hogy a jelölttől annyi tudományt követelnek a jogi fakultáson, amennyit seholsem kívánnak Európában, s forma szerint egy magyar doktor jurisz, aki vizsgázott ész- és természeti jogból és politikából is, a legkiválóbb ifju jogtudós a kontinensen. A másik, hogy ez a nagy anyag a jogásznak nem született százakat irtóztatós biflázásra kényszeríti. Ez a nagy biflázás egész generációk szellemi rugalmasságát leköti, a tudorjelöltek széépérzékét és általános műveltségét, sőt valószínűleg a szabadabb gondolkodását is veszélyezteti s előidézi azt a fonák helyzetet, hogy ennek az országnak a szellemi vezérlésében azoknak van a legkevesebb részük, akik számszerint és aránylag legtöbben vannak, tudnillik a jogászoknak. A harmadik baj végül, hogy a sok jogász gépies doktortermelésre szorítja az egyetemet s azonkívül az átlagos készultség alacsony nívója okvetlenül elnézésre bírja a professzorokat.

A kis Laczi, az ön unokaöccse, nagyságos asszony, aki másodéves jurista és szereti a vizjogi témák vitatását, holott, ami a jogtudományt illeti, valószínűleg még a szárazföldön sem igen tudna ingadozás nélkül járni: a kis Laczi, mondom, bizonyosan említette önnek a jogi egyetem legújabb szenzációját. A részleteket nem ismerem pontosan, de egy új fölfedezésről van szó, ami mély forrongást keltett a szigorlóokban. Kisült, hogy a jelöltek bukása azért szokott oly rapszódikus és előre nem sejtett lenni, mert a tanár urak a vizsgát követő tanácskozás és bizonyítványkiállítás alkalmával, a sok jelöltet néha fölcserélik. Fehér János, aki jól felelt, megbukik, mert a

tanár ur egy-két negyedórával később Fekete Jánossal téveszti össze, vagy mert a kanczellista sietve tölti ki a bizonyítvány-blankettákat, vagy nem tudom én, hogy is irták meg az ujságok a bonyodalmat. Az eset valami ilyesféle rémes titok kipattanása, elcserélt szekundák története, tragédia, amelyet valószínűleg ép egy tehetséges jurista-gyerek szenvedett meg, de amely alkalmat ad nekünk mégis arra, hogy logikus következménynek lássuk. Mert micsoda jogászi tultermelés, micsoda mechanikai doktortrá-avatás folyhatik ott, ahol ilyen tévedések megeshetnek! S hány rossz felelet, hány gépiesen készült jelölt szoktathatta a professzorokat arra, hogy a vizsgákat közönséges robotmunkának nézzék, amely figyelmüket alig tudja lekötöni és lehetségessé teszi ezeket a tévedéseket! ... Azt mondom: Ausztriában van egy krónikás viczcz, mely azt mondja, mikor mulik majd el egy olyan hét, amikor az országban senkit sem avattak sub auspiciis imperatoris jogi doktortrá. Nálunk ezt így lehetne fölláítani: mikor következik be majd az az esztendő, amikor nem fognak találni senkit sem, akit föl lehetne avatni sub auspiciis regis jogtudorrá?! Kétségtelenül akkor, amidőn majd a mai jogászgeneráció fiai járnak az egyetemre. Mert ha így folytatódik a gyerekeknek ez a sivár kimerítése, a következő nemzedék bizonyosan még kevesebbet fog szolgáltatni abból a tulsok követelményből, amivel egy mai jogi doktorjelölt elé állnak. S a szekundák nem fognak többé fölcserélődni; mindenki becsületesen rászolgál majd a magáéra, éppugy, ahogy az egész társadalom egy nagy szekundát érdemel már ma is, azért, hogy a gyerekeit a jogi pályára minden szelekció nélkül küldi. Minden bajnak ez az oka, a fakultás ebben nem hibás. Őt az egész ügyben csak azzal az egygyel merném megvádolni, hogy talán kissé nagyobb volt a szórakozottsága, mint amekkorára följogosíthatja a tudománya.

Tetétlen.

Katona Béla.

Az ügyészi állás általában egyike a leghálátlanabbnak. Akik személyes tapasztalásból tudják, mily potentáta az állam prokurátora, azoknak a nagyrabecsülését az ügyészi kar leghibb tagja sem áhitozza, akiknek pedig a köztádlói intézménnyel közelebbről megismerkedni nem volt szerencsétlenségük, azoknak fogalmuk sincs arról, micsoda tisztas, fontos és hatalmas állás az ügyésze.

A koronaügyészi állásról csak ugy homályosan sejti a mi hírlapi műveltségű közönségünk, hogy okvetlenül több a koronabazárnál és minden bizonynyal kevesebb a koronaherczegnél. E bő latitude határai között aztán ugy keresik ki a megfelelő helyet a koronaügyész számára, hogy megkérdezzük: mennyi a fizetése? S ha erre azt a választ kapják, hogy hatezer forint fizetése és ezerkétszáz forint lakáspénze van, megnyugodva vállat vonnak: Szóval valami jobb dotációjú prokurista.

Pedig dehogy. A koronaügyész olyan nagy ur, mint kevesen ebben az országban. Erről a nagyságról fogalmat ad az a körülmény, hogy Kozma Sándor, mikor ezelőtt körülbelül harmincz esztendővel ennek az állásnak a létesítését javallotta, mindjárt azt is törvénybe ígtattatta, hogy az ne töltsék be. Olyan magasnak látta a koronaügyészi

tisztet, hogy még magát sem tartotta arra méltónak. Szentélyt épített, mely nyomban, hogy megvolt, a törvény lakatjával lecsukatott, nehogy avatatlan jusson bele. Az új bünygyi rend most megint kinyitotta a szentélyt — melynek létezését él is felejtették — és ketten léptek beléje: Hammersberg Jenő és Katona Béla. Minthogy ketten elsőik nem lehettek, a fiatalabb, aki várhat, helyettes első lett.

Ők fogják a földi igazság legfelső magyar fórumánál a jogrend parancsait ráolvasni mindenekre, akik nem úgy cselekedtek; amint szabad, vagy úgy cselekedtek, amint nem szabad. Nagy hatalom és nagy felelősség az övék. Az *elsőszó* erejével és a tekintély súlyával fog hatni a két koronaügyész azokra, akik végérvényesen döntenek a polgárok élete fölött. Ha kit a jövődöben kivégeznek, mindenestől vagy csak részben (mert a szabadságtól való időleges megfosztás sem egyéb részleges kivégzésnél), ez mindig csak az ő lelkiismeretük, tudtuk és akaratuk szerint történhetik.

Hogy a szóbeliség és a közvetlenség világossága ugyanis a Curia márványos csarnokaiba is beplántálódott: odaállították e világosság fátylatartói gyanánt a korona két ügyészét, hogy ők figyelmeztessék és intsék a legfőbb bírakat: Ezt parancsolja a törvény, hogy ezzel a szerencsétlen bűnössel tegyék ezt, de — és itt van szent hivatás — ennél ne többet. Mennyi jót mivelhetnek ők és mennyi bajt okozhatnak, amikor tanácscsal, utbaigazítással szolgálnak azoknak, akik maguk is egy-egy Salamon, tekintélyben, hivatásban. Nem csoda, ha közel három évtizedig kerestek embert erre a tisztre.

Es ha nem a tisztséghez kerestek volna embert, hanem az ember képére teremtettek volna tisztséget: Katona Béla akkor is koronaügyész leendett. Ezt egy kicsit be kell bizonyítanom. Mert az ügyési állás alatt általában valami keménységet, szigorut, könyörtelenséget értenek, valami magasabb keverékét a porkolábnak, a boszuló arkangyalnak és a kémnek. Katona Béla ellenben humanus, könyörületes és nobilis, szemmel láthatólag inkább a filantropból, a szalonemberből és a cavalliereből összegyurva. Mondom, hogy az ügyész fenti fogalommeghatározásához éppen az utóbbi sajátosságok kellenek, hogy a koronaügyész ideális alakja kiformalódjék. A közlegény is uniformist visel, a generális is, de emennek legyen arany a sujtása, bogláros a csákója, keztyűs a keze.

E szerint tehát Katona Béla kevésbé volna ügyésznek való, mint koronaügyésznek? És ez így is van. Ez éppen a diadala a modern philantropikus kriminalistáknak, amelynek Lombroso és Garrofolo óta alig akad ellenzője; hogy a koronaügyési állásra olyan embert keresnek és találnak, mint amilyen Katona Béla, aki a szelid toleranciának első szószólója a főváros társadalmában és vezér mindenütt, ahol könyörületesességgel kell foltozni az emberi nyomorúság rongyos köpenyegét.

Furcsa ez, ha meggondoljuk, hogy a korona-ügyési intézményről némi dogmatizálással kisüthetnők, hogy egyes leszármazója az Árpádok és Anjouk királyviadorainak, akik mint a korona felesküdtött bajnokai vívták az istenítélet párbaját a vádlottal (amint azt a budapesti törvényház esküdtiséki termének egyik freskójában megörökítve látjuk). Ime, bámulatok: a nagy- és kis-budafalvi Vermesek marczona-őseinek hivatalbeli utóda: Katona Béla koronaügyész-helyettes, egyúttal a Gyermekevédő-egyesületnek, a Rabsegítő-testületnek és még egy csomó ember-szerető testületnek vezére. A vérengző királytigris csecsemőt szoptat, gyámoltalant oltalmaz.

Katona Bélát széles látókörű és nemes logika vezeti az ő humanisztikus tevékenységében. Ha a gonosztevő már itt áll előttem, akkor mit tehetek érte? Legfőleg a filozófiával és lélekbuvárkodással tághatom a javára a törvény kacsaringóinak a hálóját. Inkább arra igyek-

szem, hogy ne is kerüljön elélem. Gyermekekorától fogva kiírtom belőle azt, amit később meg szeretnék neki bocsátani.

És még egyet a Katona Béla dicséretére: ő az elhivatását semmi egyébnek nem köszönheti, mint azoknak a lelki érdemeknek, amiket érintettem. La Rochefaucould, a legszellemdeusabb herczeg mondta: »La gloire des grands hommes se doit toujours mesurer aux moyens dont ils se sont servis, pour l'accquerir.« Katona Béla sohasem csinált klubb-politikát, nem tett senkinek kortesszolgálatot, még csak képviselő sem volt, sőt miniszter vagy államtitkár rokonát sem ismerjük.

Ha Voltaire és Beccaria bizhattak volna abban, hogy mindig olyan kezekbe lesz lefektetve a polgárok élete, aminők a Katona Bélaéi, akkor talán nem küzdötték volna végig oly kétségbeesett erélylyel az ő criminalistico-humanistikus hadjáratukat.

Berzsenyiék csütörtökön.

(A nagy szalonban; öt óra után. A teás-asztal körül: *Héthársyné*, *Berzsenyi mama* és *Soroksáry Miska*. *Héthársyné* már semmit se tud kitalálni, amivel kifejezhesse, hogy: pénze minden zsidónak van, de *Héthársyné* már csak egy él a világon. *Berzsenyi mama* asztmájának részleteiről tart nem éppen közérdekű előadást; *Héthársyné* látható részvétellel és láthatatlan undorral hallgatja. *Miska* gróf udvariasságból nagyokat köhög; e krákogás vigasztalni kívánja *Berzsenyi mamát*. De az ő részvéte is csak felszínes; titokban arra gondol: milyen jó az asszonyoknak, hogy a beszélgetésben nem követhet el az ember helyesírási hibát! Lám, *Berzsenyi mamát* nem csufolják ki, mint őt a minisztériumban, nyomorult napidíjasok. Közben *Blankára* pislog, aki *Berzsenyi papával* egyetemben, *Rejtvényitől* bucsuzkodik.)

BERZSENYI PAPA (melegen szorongatja Rejtvényi kezét): Szervusz, szervusz, szervusz. Gyere el máskor is, ne ülj mindig a kaszinóban. Ott kényelmesebb, de a vendégszeretet se kutya. Egyszerű emberek vagyunk, de becsületesek. (Rejtvényi el.) Szervusz, szervusz, szervusz. (Blankához.) Te, ki ez a fiatal ember?

BLANKA: Mondtam már, hogy Rejtvényi Elek. Nagyon tehetséges fiatal író.

BERZSENYI PAPA: Azért megmosdhatnék néha. Különben nekem mindegy.

BLANKA: De, papa, hová gondolsz? Rejtvényinek olajbarna teint-je van, ami nagyon ritka és érdekes.

BERZSENYI PAPA: Ebben igazad van; engem legalább kíváncsivá tett, hogy vajon gőzfürdő után is ilyen szerezcsen marad-e? és mit szokott irni ez az Othello?

BLANKA: Verset, tárczát, vezércikket, mindent. Nem olvastad a *Szabad Sajtó* mai cikkét a magyar iparról? Olvasd el; mondhatom, kitűnő cikk. Ő írta.

BERZSENYI PAPA: Ne beszélj! Nem hittem volna, hogy ilyen komoly fiatal ember. Látod, ez helyes, hogy egyszer megröndje a véleményét a magyar iparról. Mert az már igazán nem járja, amit a kormány akar. Rákényszeríteni a kormánytól függő vállalatokra, hogy itthon vásárolják, amit csak lehet, esetleg husz perccenttel drágábban — ez ostobaság. Hogy én ezerkétszáz forinttal fizessem azt, amit a külföldön ezer forinttal megkaphatok, hallott valaki ilyet? Helyes, hogy kikelt ez ellen; látom, igazság-szerető ember. Nem rokonszenves, de igazság-szerető. El fogom olvasni a cikkét.

BLANKA: Tudod, nem egészen azt írja, amit te mondasz. Rejtvényi inkább azt sürgeti, hogy pártoljuk a magyar ipart, áldozatok árán is. Kikel azok ellen, akik Londonból hozatják a ruhaszövetet s Párisban mosatják az ingeiket.

BERZSENYI PAPA: A fő az, hogy kimosassuk. Hol? az mellékes. Különben, ha megmondja az igazat a Nemzeti kaszinónak, ez kibékít vele.

SOROKSÁRY (mint akit darázs csipett meg): Bocsanat, de a Nemzeti Kaszinó ártatlan ebben a dologban. Én legalább nem ismerek senkit, aki Párisba küldetné az ingeit. S nekem úgy tetszik, hogy a *Szabad Sajtó* a lipótvárosi kaszinóra céloz. Ott lehetnek ilyen fiatal emberek, nem tudom. Egyáltalában, kissé különösnek találom, hogy ezek a meggondolatlan író urak folyton a Nemzeti Kaszinót piszkálják. Pártoljuk a magyar ipart, jó; de mért éppen a Nemzeti Kaszinó kezdje meg a dolgot? Mindig, minden téren a szegény mágnást molesztálják először. Én nem vagyok a Nemzeti Kaszinó tagja; tárgyilagosan beszélek. Mért nem beszélnek soha a lipótvárosi kaszinóról?

BLANKA: Az már pártolja a magyar ipart. Éppen most határozta el, hogy ezentul csak itthon fog vásárolni.

BERZSENYI PAPA: Ugy látszik, már tökéletesen be van rendezve, s nincsen szüksége semmire.

BLANKA: De papa, csak nem fogsz agitálni a magyar ipar ellen? Ha olvastad volna a miniszterné felhívását, nem beszélne így.

BERZSENYI MAMA: A miniszternének könnyű. A miniszterné, ha kalotaszegi varrottásban jár, akkor is miniszterné marad.

HÉTHÁRSYNÉ: Tartok tőle, hogy a lipótvárosi kaszinó elhatározása meg fogja akasztani ezt a szép mozgalmat. Pedig már szinte divat volt a boltban magyar tárgyakat kérni.

BERZSENYI PAPA: S a miniszterné is eljárt magyar tárgyakat vásárolni? Ez különös.

BERZSENYI MAMA: Hiszen, ami engem illet, nekem semmi kifogásom. De attól félek, hogy ez a mozgalom a Felségnek nem fog tetszeni.

BLANKA: De, mama, a Felség nem törődik velem, hogy te mit vásárolsz. (Héthársynéhez): Hogyan, báróné, Te már itt hagysz bennünket?

HÉTHÁRSYNÉ: Sajnos, kedves Blankuczim, a kaszinóba kell sietnem, ahol értekezletünk van, s éppen a magyar ipar pártolásáról... Ah, mily unalmas az élet!... Te azt még nem tudod, szegény Blankuczim! (Berzsenyi mamához): Fogadj szót, édesem, hivasd el a csoda-doktort. Tudod, az mesés. Egy pirula naponkint eloszlatja a sápkórt, két pirula a köszvényt, s három pirula valósággal véget vet az asztmának.

SOROKSÁRY (Blankához, titkon): Vajon hány pirula gyógyíthatna meg engem?

BLANKA (Soroksáryhoz): Jó éjt, Soroksáry, jó éjt. (Soroksáry meghajlik, s Héthársyné nyomában el.)

BERZSENYI PAPA: Te, Blanka, nekem szeget ütött a fejembe, amit mondtál. Hát csakugyan, a miniszterné is?...

BLANKA: Benne volt minden ujságban.

BERZSENYI PAPA: Mert nem szeretném, ha azt mondanák, hogy smuczián vagyok, aki nem pártolja a magyar ipart.

BLANKA: Erről ráismerek az én jó papámra.

BERZSENYI PAPA: Vásárolni fogok valamit. Akármit, csak magyar legyen. De mit?

BLANKA: Tudod, azt hirtelen nem tudnám megmondani. Van üveg-iparunk, bőr-iparunk... izé... Az üveg-ipart már mondtam?

BERZSENYI MAMA: Én azt hiszem, hogy elkéstetek. Előbb gondolatok volna rá. Holnap már a házmaster is a magyar ipart pártolja. A múlt héten még kiírták az ujságba, de kezd egy kicsit közönségessé válni a dolog.

ELZA (benyit): Jó estét.

BERZSENYI MAMA: Hol voltál megint?

ELZA: Ne ijedj meg úgy, mert én is mindjárt megijedek. Semmi. A Zelma hitt el, pártolni a magyar ipart. Mondok magamban: »Top! Mért ne lepjem meg valamivel az én jó kis papámat? Nekem nem kerül semmibe, mert az ő pénzét költöm, s örömet szerzek neki.«

BERZSENYI PAPA (nevet): Te kis betyár!

ELZA: Bebarangoljuk az összes boltokat, de semmit se találunk, amin rajta volna: »Made in Hungary.« Azt mondom a Zelmának: »No, öreg, hol a magyar ipar?« A Zelma azt feleli, hogy Pesten nem kapni semmit, de fogad velem, hogy Bécsben rögtön kapunk magyar iparczikket.

BLANKA: Ugy látszik, fel is mentetek Bécsbe, mert alaposan oda maradtál.

ELZA: Francziaországi Margit, ne átkozódjál.

BLANKA: Ó, te New-York szépe!

BERZSENYI MAMA: Ne veszekedjetek.

ELZA: Felhányunk a boltokban mindent: »Hol vagy, lelkem, magyar ipar, hadd pártoljalak!« — hát, amint kutatunk, kutatunk, végre is talállok valamit. Tudod, nem drága dolog, de szecsessziós. Mondok magamban...

BLANKA: Ugy beszél, mint egy paraszt.

ELZA: Mondok magamban: »Az én jó kis papámnak mindene van a világon, de fehérvári bicskája még nincs. Hadd legyen neki fehérvári bicskája is.«

BERZSENYI PAPA (nevet): S vettél nekem fehérvári bicskát?

ELZA: Ime. Fogadd tőlem jó szívvvel, s ha pénz-zavarba jövök, ne felejtsd el, hogy belőlem nem hiányzik az altruizmus.

BERZSENYI PAPA (Blankához): Látod, most úgy beszél, mint egy gróf.

BLANKA: Elbarangolja a napot, hogy egy fehérvári bicskát vegyen! S az ilyen nem lesz színész nő!

BERZSENYI PAPA (Blankához): Hallod, ne bánts a leányomat. (Elzához): Teneked meg azt mondom, hogy ne beszélj ilyen tréfálkozó hangon a magyar iparról. A magyar ipar, gyermekem, nagyon komoly dolog. Miniszternék, grófnék fáradoznak a magyar ipar érdekében. Igaz, mindez eszünkbe juthatott volna harmincz esztendővel ezelőtt is, s ha eszünkbe jutott volna, akkor ma már volna magyar ipar. Ha harmincz esztendő óta megvetünk volna minden magyar iparczikket, akkor ma már

csinálnának magyar iparcikket is. De jobb későn, mint soha. Hozzuk helyre a mulasztásunkat; legyünk ezentúl jobb hazafiak. És én elhatároztam, hogy, mint a miniszternék meg a grófnék, én is elül fogok járni a jó példával. Egyelőre, mivel semmire sincs szükségem, nem tehetek egyebet, mint hogy magyar neveket adok a lovaimnak. De ezt megteszem. Még ma. Kiki a maga hatáskörében; kitől mi telik. Mind a tizenhatsz lovamnak magyar nevet adok. Még ma; azonnal. Gondolkozzál magyar lónevekről, Elza. A te fanácsaid nekem nagyon becsesek. Tudod mit? Hogy viszonzom az ajándékodat, megengedem, hogy te nevezd el az összes lovaimat. Csak egyet kötök ki. Derby-crack-emet: *Szo szan mer alle*-t a mai nap emlékére *Magyar Ipar*-nak fogom elnevezni. A fehérvári bicskáért pedig kapsz egy szép párisi toilette-et.

Ygrec.

INNEN-ONNAN.

„Csucsives, oszlopos, gótikus. Széll Kálmán mondta. Mikor a képviselőházban e héten az új országház Munkácsy-képéről folyt a szó, a providenciális államférfi úgy határozta meg az épület stíljét: csucsives, oszlopos, gótikus. Micsoda bősége a szavaknak! Gótikus maga talán eléggé kifejező, oszlopos már sok, csucsives, oszlopos gótikus pedig olyan, mintha azt mondanám: ezt a cipőt egy suszter, csizmadia, cipész csinálta. Vagy a Munkácsi *Honfoglalása*: egy kép, egy főtmeny, egy piktura. Avagy: jogérzékéből jogosan fejlesztett jog, törvényekből törvényesen megállapított törvény, igazságosan igazságos igazság. Milyen kár, hogy Széll Kálmán nem tud arabusul, e jeles nyelven, mely az oroszlan szóra kétezer kifejezést jegyzett fel saját külön Párizs-Pápai-jában. Milyen szépen tudná definiálni a renaissance-ot, a barokkot, a rococót. Fájdalom a miniszterelnök, bár beszéli a nyelvet, nem tud arabusul.

† **Berczik levelei.** Kitűnő színműírónk, Berczik Árpád azok után a levelek után, amelyeket Porzolt Kálmánhoz, Blahánéhoz és Hegyi Arankához intézett s amelyek a lapokban is megjelentek, még a következő szövegű episztolákat fogja postára tenni:

Tisztelt Sugó ur!

Sugni nem oly könnyű, mint az emberek hiszik. Népszínművem föllevenítése alkalmából a néző:ér egy zugában sokat töprengtem ezen. De ön úgy sug, mint senki más, ön csak az én régi jó sugóm maradt! Hja, a régi jó sugó bácsi! Fogadja ez uton is hálátelt köszönését

a szerzőnek.

Mélyen tisztelt Tüzoltó ur!

Az *Igmándi kispap* reprise-e alkalmából sokat gondolkodtam azon, hogy mily hasznos lény a tűzoltó! Kitűnő népszínművemet talán nem is elevenithette volna föl, ha például a Népszínház tavaly leégett volna. Repes a szívem, midőn elgondolom, hogy mindezt egyesegyedül önnek köszönhetem, Tüzoltó ur! Ezért küldi meleg kézszorítását a maga

Szerzőkéje.

Nagyrabecsült Jegyzető ur!

Mondhatnám: kolléga ur. Én darabommal a szíveket tépem, ön kezével a jegyeket. Hálás köszönetem száll ama férfin felé, aki talán oly buzgalommal sohse tépett jegyet, mint az én darabom előadása előtt. Én tudom, hogy mivel tartozom az ilyen kitűnő férfiaknak. Csókolja

Árpád.

Térszűke miatt nem közölhetjük a ruhatárosnak, diszitónak, kellékesnek, a vízvezetési főcsapnak, a szuffitának, a zsinórpadiásnak, sülyesztőnek és még sokaknak irt megleghangu leveleket.

* * *

„A leányiskola előtt. Budapest összes aszfaltbetyárainak — akikre mostanában nagyon rá jár a rud — Némai Antal legutóbbi interpellációja után ugyancsak leesett az álluk. Debuisset pridem — sóhajtották keserű szívvél. Mert Némai Antal furcsa dologról rántotta le a leplet. Kiderítette, hogy az angol kisasszonyoknak sokkal több az utcán, mint az intézetbe járó növendéke. Hogy óvatosan fejezzük ki magunkat: sok hang a Jákobé, de sok kéz az Ézsaué. Vagyis: vannak Budapesten teljes koru, hatóságilag elősmert hölgyek, akik déli időben, iskola befejezése idején, merő passzióból iskolatáskát vesznek a kezükbe és a hazasiető libácskák közé állanak. Végre is az aszfaltbetyár sem csálhatatlan s az iskolatáskát meg a rövid szoknyát eddig olyan signumnak tekintette, amelyben győzni jelentős rekord. Most kiderült, hogy a szoknya is, az iskolatáska is kassirozott, s egy-egy vörös krétával feljegyzett hódítás voltaképpen súlyos blamage volt. Ez a genialis ötlet a legrégibb aszfaltbetyárok praxisára piritott rá. Mert bánatos özvegyeket, színházból hazasiető hölgyeket, paraszt menyecskéket, masamódlányokat, eltévedt vidéki asszonyságokat eddig is ősmert az a terület, melynek létjogosultsága József császár egy régi intézményét virágoztatta fel, de, hogy e gárda ennyire szellemes legyen, ki hitte volna? Denique, az aszfaltbetyárok egy súlyos tapasztalattal lettek gazdagabbak. Ezután már a bábéket, a bonne-ok ápoltságait és a csecsemőket is félve kell kerülgetniök s nem marad egyéb hátra — hogy ha tisztességes sikerhez akarnak jutni — mint, hogy azokat szólítsák meg, akiknek ki van pirosítva az arcuk s akiknek fején Dubarry-kalap reng. Ezekről olykor még kiderülhet, hogy — becsületesek.

* * *

„Sport és háboru. A nagy liverpooli, a steeple chase-ek királya, ezidén olyan szomorú látványosság lesz, akár a nagykanizsai nyeretlenek gátversenye. Polgári időkben ez az aka-dály-verseny arra való volt, hogy egy pár merész urlovas a spleen felrissztására palam et publice kitörje a nyakát. Ez évben erre nincs szükség, a nagy liverpooli Transzválban folyik; aki kevésbé becsüli a fejét, a csatatéren kényelmesebben válhat meg tőle. A sportsman hadnagyok és a sporsman colonelek lent küzdenek a hegyek között, ahol nincs se hölgyközönség, se bookmaker. De aki a turf ingoványán nőtt föl, annak szíve vágyik oda vissza. Egykor Roberts lord is buzgó istállótulajdonos volt, nem csoda hát, hogyha — egyébb híján — buzditó beszédeiben helyezi el a benne rekedt sportérzékét. Kimberley elleni hadjárata — így mond — nem lesz walk-over. Természetesen nem lesz az, hanem izgalmas steeple chase. A hadi lobogó: a starter zászlaja, a roham: a finish, az előőrsök: a távoszlop, a bornyu: a tulsuly, a csatasor: egy nagy handicap, amelyben az elől álló a top weight s az ellenség: a cél. Minden jó angolnak, akinek bölcsőjét kivétel nélkül trainerek és versenyparipák ringatták, öröm az ilyen háboru. Lehet tipelni és lehet fogadni. Igaz, hogy sok a holtverseny, de tudvalévőleg gyöpon is ezek a legérdekesebb futások.

* * *

„A meglőtt segéd. Egy vidéki cipész-bálon történt, hogy két cipész-segéd összeveszett. Elküldték segédeiket — szintén cipész-segégeket — és megpárbajoztak. Ez a tömérdek segéddel szaturált ügy szomorúan végződött. Az egyik fél nem a másik felet, hanem a párbajsegédet lőtte lábon. Kellemetlen és szomorú blamage volt, de talán nem egészen haszon nélkül

való. Mert amíg a felek egymásra lövöldöznek, addig a párbajmánia nem fog csillapodni. De puffantsanak meg csak még három-négy segédet, egyszerre nem lesz ember, aki secundálni akar és a párbajozás bölényként fog kiveszni. Mert a segéd szívesen cserezeti ki a fele bőrét, de a magáéra rendszerint nagyon kényes. Pedig a duellumnál gyakran a krakéler-segéd jobban rászolgál a golyóbisra, mint a tyukszemre lépő fél.

* * *

† **Nagy Mór, a népszerű.** Nagy Mór, a kolozsvári viczinális költő, irt kilencz krudélis verskötetet. Nem vette senki. Nagy Mór erre díjat nyert. A fővárosi sajtó leleplezte, országvilág kinevette. Ekkor kezdték venni könyveit az emberek, mindenki kíváncsi lett a mulatságos kín-rimekre. Vagyunk olyan rosszakaratúak, hogy e ponttól kezdve Nagy Mórt gyanúsítuk. Egy kolozsvári lap külön mellékleten kicsufolta. Erős a gyanunk, hogy ezt a cikket Nagy Mór írta, mert utána százával kelt a verseskönyv. Egyelőre így áll a dolog, de még nincs vége. Mór jelentkezni fog a lapoknál, kérve, könyörögve, hogy üssék. Mór össze fog kapni a szerkesztőkkel, s a kritikuskokat nyílt társaságban megvesztegethető bandának fogja nevezni. Ezek persze kapni fognak az alkalmon, hogy Mór legközelebbi kötetét a sárba tiporják. Ebből elad kétezer példányt. Tanácsoljuk neki, hogy szidja a sajtót, gorombáskodjék a redakciókban, mert ha nagyon fogják szidni, ha sósavval írott gúnyos cikkek jelennek meg róla, annyi példányban fogja a könyveit eladhatni, mint Herczeg Ferencz. Ha pedig sikerül elhitetnie a világgal, hogy még rosszabb költő, mint H. Veray János, oly népszerű lesz, hogy Jókai Mór el fog sáppadni az irigységtől. De ha véletlenül egy jó verset talál írni, tökéletesen lejárja magát.

* * *

♂ **A teve meg a macska.** A Kisfaludy-társaság, amely levette a régi fejét, a héten ujat tett fel magára. Sok baja volt a fejével, de fej nélkül még se hagyhatta magát. Legfőlebb arra igyekezett, hogy az új fejének vékonyabb legyen a nyaka. Megválasztották hát elnöknek Beöthy Zsoltot. Alelnöknek pedig Berzeviczy Albertet. Mért választották alelnöknek Berzeviczy Albertet? Azért mert elnöknek Beöthy Zsoltot választották.

*

Ez a felelet elég rövid, de talán nem elég világos. Ezért el kell mondanunk, hogy Beöthy Zsolt csak úgy volt hajlandó elvállalni az elnökséget, ha alelnökül Berzeviczy Albert ő exczellenciáját választják meg. Ezt a feltételt közölték is a társaság valamennyi tagjával, amire az egyik kisfaludysta, aki nagyon szellemes ember, elmondta a teve meg a macska történetét.

Egy kalmár tevét akart venni. Elment hát Abdullahhoz, a derék és emberséges arabhoz, akinek volt egy eladó tevéje és volt egy macskája is.

— Hogy adod a tevét emberséges Abdullah?

— Három piasterért — felelte az arab.

A kereskedő elámult és gyanakvó hangon mondotta.

— Allah növecsse meg a szakálladat emberséges Abdullah, de ha nem csálodom, te meg vagy bolondulva.

Abdullah nyugodtan simította végig a szakállát és csendesen válaszolt:

— Nem vagyok megbolondulva, derék idegen, mert átod, a macskámat nem adom háromezer piasteren alul.

— De nekem nem kell a macskád!

— Hogyne kellene — jelentette ki az arab. — Ha a teve kell, a macska is kell, mert a kettő csak együtt eladó.

*

És a kalmár megvette a macskát.

♂ **A Tugela és Buller.** Ez az afrikai folyó a legduzzadtabb áradásában se álmodhatta, hogy valaha olyan carriert fog csinálni, amilyet csinált. A Panama óta nem volt emlegettebb víz nálánál. Az emberek hetek óta ezzel köszöntik egymást: nos mi hír a Tugelánál? Még azok a felebarátaink is, akik az Amazon folyamról csak annyit tudnak, hogy az egy felette harcias természetű hölgy valahol a Törvényszéki Csarnokban: a legnagyobb pontossággal vannak tájékozva a Tugela felől. De mint a Panama fogalma úgy alakult ki az emberek képzetében, hogy inkább börtön, mint csatorna: börtön, amely zsufolva van előkelő szélhámosokkal; a Tugela se folyót jelent a fantáziánkban csak éppen egy hidalatnyi vizet, amelyen hol átkel, hol meg viasszasalad Buller generális. Egyáltalában a Tugela és a Buller generális neve valami elválaszthatatlanul szoros vonatkozásba került egymással. Én legalább se a Tugelát nem tudom másként elképzelni mint hogy Buller átkel rajta: se Bullert nem tudom másként elképzelni mint hogy átkel a Tugelán, vagy — visszakél rajta. Mi a Tugela Buller nélkül és mi Buller a Tugela nélkül? Nagyon gyorsan mulik az idő. Ki tudja egy esztendő múlva lesz-e még csak szó is akár Bullerről akár a Tugeláról, de bizonyos, hogy ha valahogy mégis megemlítik valahol akár az egyiket, akár a másikat, egymással fogják őket meghatározni: ah, a Tugela, amelyiken Buller generális átkelt. Vagy: ah Buller, aki átkelt a Tugelán! Két esztendő múlva — hisz oly gyorsan felejt az ember! — bekövetkezik majd ez a variáció is: ah, a Buller, amelyiken a Tugela átkelt!

SZINHÁZ.

Szentgyörgyi István.

Kincses Kolozsvár művészeti sanctuariumból olykor közszemlére tesznek valami klenódiomot. Többé-kevésbé becseset, amint hogy az Inkák kincstárában is összekeverődött a sulyánál fogva becses arany a cserébe adott tükördarabokkal és dugóhuzókkal. Az aranytáblák az aprócseprő holmikra is fényt hínének s ez az oka, hogy a Brassai Sámuelek szentélyébe olykor tükördarabok és dugóhuzók tudtak becsuszní. Az értékesebb relikviák közé tartozik Szentgyörgyi István. Relikvia, mert, innen-onnan, már ő is hajlott kora férfi, patinás rom, amely fölött azonban ott kuszik az igaz művészet örökzöldje. Babér és repkény méltán megilleti ezt a kiváló karakterszínészt, aki e héten a Népszínházban zajos sikert aratott. Becses ereklýéje ő a kolozsvári közönség nagy intelligenciájának, finom izlésének és szeretetének, mely mindenha a Muzsák ligete körül szálldogált. És érdekes, hogy Kolozsvár szinpada, Magyarország összes szinpadaival ellentétben, a férfi színész-kultusz hive. Ahogy E. Kovács Gyulát és Szentgyörgyit szeretik, ahhoz képest a fővárosi és vidéki primadonnák egész virágkosár-erdéje fonnyadt avar. Ami könnyen érthető. Ahol a történelem túlte magát, s ahol az Apafiak, a Telekiek, a Bánffyok, a Bethlenek érdekes és változatos karakterei ugyszólván még ma is világitanak, a jellemfestő színész ájtatos és hívó publikumra talál. Ebben a szép városban, ahol mindenki csupa érzelem, temparementum és karakter (jó és rossz elegyesen) a szinpadi világ férfiai természetes és sokoldalú néző-

tér előtt állanak. Ezen a területen nőtt föl Szentgyörgyi István, s mint a virág, amely szirmaiban, kelyhében hordja az alluviális vagy dilluviális talaj minden alkotó részének ásványát, szikes vagy édes vizét, sívó homokját vagy televényét, Szentgyörgyi úgy reprezentálja eredetiségben, erőben és egész talentumában anyaföldét: Erdélyt; mikrokozmosza ő az ő rendes publikumának. És az a színész, ki magát a közönsége képére teremti: az igazi művész.

Hugmayer Stefánia. A hangverseny-pódium gazdagabb lett egy érdekes uriasszonnyal. Chaminade és Grieg egy-egy dalukat talán éppen olyan nőknek írták, akiknek lelke bonyolultabb és sajtószertübb hangulatokon ment keresztül, mint az iparszerű csalóányoké. Hugmayer Stefániát ünnepelték mint szépséget, tehát valószínűleg érezte ennek a dicsőségnek a lázát és szürkességét. Az élettől nyert tonusokkal fölszerelve lépett a dobogóra. Pénteken este énekelt a Hubay-Popper quartett hangversenyén, figyelmet és zajos tetszést keltve. Énekhangját *Maleczkyné*, a legfinomabb érzékű magyar mesternő, csiszolta és mi neki is hálásak voltunk, amiért nem kellett egy szép asszonynak pusztán gyöngédségből tapsolnunk.

IRODALOM.

A verebek.

(Kabos Ede regénye.)

Kabos Ede annak idején mint *race* lépett föl az irodalomban, a pálya tehát, amelyet azóta befutott, nem lehetett más, mint a külön fajok viaskodása. A konvencionálisan nevelt, idősebb írótermészeteknek Kabos nagyon merész volt, a konvencionálisan neveletlen írójelölteknek meg úgy tetszett, hogy tulságosan komoly művész. A »fiatalok« ugyanazt vetették a szemére, amit az Ibsen modellje a »Wenn wir Toten erwachen«-ben a szobrásznak: azt, hogy önző művész, azt, hogy művész a művészetért, aki alakjait elemzi, pörére vetkőzteti, de meg nem öleli. Mint Rubek, a szobrász, úgy Kabos is egyre csak mintázta alakjait, de modelljeivel soha nem szeretkezett. Műterméből soha sem csinált boudoirt, művészetéből sohasem flirtet. E miatt azután sok íróháza úgy találta, hogy nem elég bohémszerű, — sem a könyveiben, sem az életben. Mert az életben mint bíráló nyílt és szigorú volt; őszinteségével kiábrándított sok fiatal embert, akiket már elfogott volt egy »szent« delirium. Az álombontó Kabosra nézve ez a becületessége, amelylyel az emberekkel érintkezett, nem volt éppen gyümölcsöző erény. De néki gyönyöre telt abban, hogy pályája nem oly ritmikus, mint a kisméretű íróké.

Mi tagadás, engem is bántott egy darabig az a sajátos koraérettség, az a csudálatosan éles szem, mellyel Kabos az irodalomban már több mint egy évtizeddel ezelőtt először jelentkezett. Az okosságnak olyan mindent felszívó ereje volt benne, hogy ez akárhányszor pedánsá és gyöngédtelenné tette. És én az írói ábrázatát figyelve mégis mindig úgy éreztem, hogy ráismerek benne egy későbbi, férfiasabb magyar irodalomnak egyik fiziognomiájára. Mert, bocsásson meg nekem az irodalmi többség, én ahány kaliberes író látok ma, mindmegannyit úgy tekintem, mintha egészen véletlenül dolgoznának a mai keretekben, a mai forrongásban: ők voltaképp anakronisztikus jelenségek, akik csak egy bizonyos idő múltán fogják megtalálni rangbeli társaikat, csak akkor lesznek egészen »maguk közt«. A Kabos Ede verebei, akik a kávéházak füstjeiben elcsevegnek az irodalomról és ha

röpülni próbálnak, csak a háztetőket érik el, mindenkor meglesznek ugyan, de ők nem képviselhetik egy irodalomnak az uralkodó típusát. Ezekről a kicsit lelkes, kicsit szerelmes, kicsit hiu, kicsit gyáva és kicsit irigy bohém-torzokról szól a Kabos regénye. Megint azt fogják mondani, hogy Kabos kegyetlen, pedig ezt a mesét az agyán és szíven keresztül szűrte le.

Az egyik veréb, aki nem rossz fiu, csak vak és kapaszkodó, boldogtalanná tesz egy nőt, mert nem látja, hogy az szerelem nélkül megy hozzá és kedv nélkül él az oldalán. Sokáig tart, amíg a megváltás ideje elérkezik, mert a szerencsétleneknek hosszú minden nap. A börtön végre is megnyílik és az asszony elválik férjétől. A »veréb« most egy újabb fikcióban, egy előkelő irodalmi hagyaték rendezésében, amelylyel még a haldokló író megbízta, keresi jövőendő boldogságát. Ujra álmodik és a többi veréb is tovább csiripol: csirip, csirip!... Kabos ezt a mesét végtelenül üde és termékenyítő hevülettel írta meg. Regényalakjai, amelyeket egykor bonczolt, mohón jellemzett, amelyeket azelőtt inkább nevelt, mint növesztett, most önmaguktól nőnek meg. A szccénéria gazdag és népes, de nem nyomja el a történetet, mely néha mint a szélnek eresztett mese oly könnyű. A fejezeteknek sok, sok vibráló levegőjük van; csupa friss áram csapkod meg itt is, ott is. Gyönyörűen van megírva a »Wéber néni udvara«: a cselédség, a házmesternép, amely állandóan érdeklődik a hősnő sorsa iránt, mert drámája ebben a környezetben indult meg. Rendkívül bájos, naiv zsongás ez a fejezet. A kedves megindulást szatirikus hahota váltja föl a danczkai-ügyben, egy mód felett mulatságos epizódban. A danczkaiak elsőben el vannak keseredve egy író, Szaplonczai Ádám ellen, aki helységüket, főként pedig a helység férjeit egy művében nevetségessé tette, de mindjárt rá ünneplik és megválasztják képviselőnek, mert Danczka ezen a réven híressé lett. Finom gráciával és tapintattal fényképezett le Kabos Ede egy vöröshaju danczkai asszonyt, aki azt hiszi, hogy a hálás Danczkáért fel kell magát áldoznia és akinek a Margit-szigeten Szaplonczai-erotikus izű (de nem erotikus fejleményű) találkozója vannak. Ez az intermezzo amilyen enyélő és puha, olyan gazdag. Általában a könyvnek nincs egyetlen egy lírikusan vagy ünnepiesen érzelmes lapja sem és mégis csupa friss színre váltott érzés az egész. A regény a szürkület finom, hajnali tónusával végződik: a hősnő Szaplonczai-erotikus jövőendő boldogságukról beszélget. A »Verebek« a legszebb magyar regények egyike és virító, tavaszias melancholiájával Kabos Edét, aki, mint Ruysdael a vásznon, idáig a sötét bokrokat szerette majdnem új oldalról mutatja be.

M—r.

Temesvár statisztikája. A statisztika beszélő számait Temesvár városa kétszáz oldalas kötetben jegyezte föl. Érdekes munka a szociológusnak is, a laikusnak is, aki a statisztika telegráfjeleiből ennek a nevezetes délvidéki városnak monografiáját, etnografiáját, kereskedelmét, iparát, multját, jövőjét, jelenét hámozhatja ki. A rengeteg számok összege Temesvár haladását, magyarosodását jelenti, egyuttal a mű szerzőjének is dicséretet hoz. A munkát Geml József, polgármester-helyettes, állította össze. Nem tévedt el a labirintusban, melynek Ariadne-fonala buzgósága és ügyszeretete volt.

Pártoljuk a hazai ipart. A maga nemében páratlan az az eredmény, melyet a Fiumei Cacao- és Csokoládégyár rövid idő alatt elért. Nem is csoda, hiszen az összes külföldi gyármányoknál jobb és kellemes íze, tisztasága miatt általános kedveltségnek örvend a fiumei csokoládé és a fiumei cacao. A háziasszonyok, kik mindenfajta csokoládét és cacao-t próbáltak már, mind azt mondják: mégis csak legjobb a *fiumei csokoládé és cacao*.

KÖZGAZDASÁG.

A pesti magyar kereskedelmi bank legutóbbi igazgatósági ülésében megállapították a múlt év mérlegét. A bruto-nyereség 8,685.497 korona 54 fillérre rug (1898: 8,263.561 kor. 24 fill.), a kiadások és költségek levonása után — 1,913.020 kor. 88 fill. (1898: 1,804.511 korona 42 fillér) — tiszta nyereségként fennmarad 6,772.476 kor. 66 fill. (1898: 6,459.049 kor. 82 fill.), vagyis a részvénytőkének 22.57%-a (1898: 21.53%-a). A tiszta nyereség szaporodása, amely a nyereség-elővitel tekintetbe vétele nélkül a részvénytőke 20%-os kamatoztatásának felel meg, majdnem kizárólag a lefolyt év abnormis pénzügyi viszonyainak tulajdonítható, amelyek a banknak — tekintve eszközei nagy mobilitását — első sorban szolgáltattak javára. Ebben az üzlet eredményben ugyan az egyes nagyobb pénzügyi műveletekben elért nyereség is el van számolva (pl. a budapesti városi kölcsön konverziója, a zágrábi és szabadkai közúti vasutak eladása stb.), de ezt a nyereséget ellensúlyozták a leírások, amelyeket azokból az értékekből eszközöltek, melyekkel a bank alapjaiban és mobilitása fentartása végett bir, úgy, hogy a kimutatott nyereség majdnem kizárólag a folyó bank- és jelzálog-üzlet eredménye. Erre a körülményre való tekintettel az igazgatóság elhatározta, hogy a folyó üzletágak állandó fejlődését és a jövedelem stabilitását figyelembe véve, a közgyűlésnek az eddiginél 5 frrtal magasabb, vagyis 75 frrt. osztalék kifizetését (= 15%) fogja javasolni. Eszerint a bank a tiszta nyereségből 4,500 000 koronát fog osztalékra, 800.000 koronát a tartalékalap dotálására, 735 019 korona 50 fillért pedig új számlára való elővitelre fordítani. Az osztalék a legmagasabb azok közül, amelyeket a bank 25 év óta fizetett. Az összes tartalékok — a nyugdíj-alap kizárásával — a fentemlített 800.000 korona dotáció hozzászámítása után 24,800.000 koronára fognak rugni.

Az egyesült budapesti fővárosi takarékpénztár 1899. évi mérlege: Összes vagyon 106.260,109 frrt. 26 krt., összes teher 104.825,311 frrt. 30 krt., nyereség egyenleg 1.434,797 frrt. 96 krt. A múlt évi tiszta nyereség 1.162,736 frrt. 50 krt., mely összegből az alapszabályok 150. §-a értelmében mindenekelőtt levonandó 12 százaléka, vagyis 139.528 frrt. 39 krt. s a maradvány, vagyis 1.023,208 frrt. 20 krt., hozzáadva az 1898. évről átvitt nyereség-maradványt 272.061 frrt. 37 krt., s így összesen 1.295,269 frrt. 57 krt., áll a közgyűlés további rendelkezésére; ez összeg hova fordítása iránt az igazgatóságnak azt javasolja: a) hogy a társasági hivatalnokok és szolgák nyugdíjalapja javára 10 000 forint fordíttassék; b) hogy az intézeti hivatalnokoknak és szolgáknak rendkívüli jutalomdíj gyanánt 4000 forint adományoztassék; c) hogy a forgalomban levő 15.000 darab társasági részvényeknek 1900. évi április 1-én esedékes szelvénye 62 forintjával beváltassék és így 930.000 forint osztalékképp a részvényesek között fölössztassék; végre d) a maradvány, vagyis 315.269 forint 57 krajczár az 1899. évi nyereség- és veszteség-számlára átvitessék.

Salgó-Tarjáni kőszénbánya részvénytársaság. Fő-zárószámadása 1899. december 31-én. Vagyon. Beszerzések, építkezések és beruházások számlája: Bányák értéke Salgó-Tarjánban, Kis-Terennén és Petrozsényben 3.656.513.64 forint. Pénztár és értékpapírok: Pénztár-készlet Budapesten 181.993.29 forint. Pénztár-készlet Salgó-Tarjánban és Petrozsényben 48.369.77 forint. Betétek pénzügyintézeteknél 1.107.366.52 forint. Cselekvő váltók 145.463.44 frrt. Adómentes értékpapírok (elsőbb-ségi kötvények stb.) 2.291.334.37 frrt. 6000 darab ki nem bocsátott saját részvény a társaság tárczájában 600.000 frrt. Letétek értékpapírokban 71.405.20 frrt., összesen 4.445.932.59 frrt. Hivatalnokok nyugdíj-alapjának értékpapirjai 496.795.93 frrt. Ingatlanok leltára és anyagok: a) Földbirtok Salgó-Tarjánban, Baglyasalján, Zagyván, Inaszón, Etesen, Petrozsényben stb. 203.299.41 frrt. b) Berendezések és leltárak 2.103.455.01 frrt. c) Letarolásra megvett erdők 121.086.46 frrt. d) Üzleti anyagok 646.192.20 forint. e) Élelmi szerek 97.057.43 forint. f) Szénkészlet 88.161.20 frrt. Összesen 3.259.251.71 frrt. Adóssok: Különböző adóssok (szénzámlák) 1.032.152.36 frrt. Foglalt- és függő-számlák 99.846.07 frrt. Összesen 1.131.998.43 frrt. Főösszeg: 12.990.492.30 forint. Teher. Részvénytőke: 70.000 darab részvény 100 forintjával 7.000.000 frrt. Hitelezők: Tartalék értékpapírok árkülönbőségeért 127.376.66 frrt. Külön tartalék tervezett új befektetésekre stb. 209.890.26 frrt. Különböző hitelezők 166.899.36 forint. Letétek értékpapírokban 71.405.20 frrt. Hátralévő munkabérek 1899. december hónapról Salgó-Tarjánban és Petrozsényben 89.182.14 frrt. Hátralévő osztalékok és részvénytőke visszafizetés 1968 forint. Az igazgatók és hivatalnokok jutaléka 219.787.06 frrt. Solymossy László báró, Budapest, a kisterennei kőszénterületek hátralévő vétel-ára 131.944.33 frrt. összesen 989.470.83 forint. A hivatalnokok nyugdíjalapja 515.790.51 frrt. Törlesztési tartaléktőke: Tartalék a leltár elhasználásáért és esetleges szaporításáért stb. 2.255.557.47 frrt. Törlesztési számla: Tartaléktőke a részvénytőke törlesztésére stb. 938.074.24 frrt. Nyereség- és veszteség számla. Tiszta jövedelem 1899-re, az új számlára írt összeggel együtt 1.291.599.25 frrt. Főösszeg 12.990.472.30.

A Hazai Bank r. t. e. hó 15-én tartotta Hatvani-Deutsch Sándor helyettes elnök elnöklete alatt V. évi rendes közgyűlését, melyen 34 részvényes 25.476 részvény képviselőjében jelent meg. Az igazgatósági jelentés szerint az 1899. év tiszta nyeresége az előző évi nyereségáthozat hozzászámításával 595,670 frrt, mely összeg a részvénytőke 11.913 1/10-ának felel meg és 57,982.61 frrtal kedvezőbb az előző évinél. A közgyűlés a jelentés tudomásul vétele után és a felmentvénynek az igazgatóság és felügyelő bizottság részére való megadása mellett elhatározta, hogy az alapszabályszerű és 97.392,45 frrt. tevő levonások után rendelkezésre álló 498.277,55 frrtből az 5-ik sz. szelvény folyó hó 16-tól kezdőleg 6 frrtjával beváltassék, a tartalék-alap az alapszabályszerűleg annak járó 32.464,15 frrt. felül 92.535.85 frrtal, összesen 125.000 frrtal dotál tessenék a mérleg szerint még 15.000 frrt. tevő leltári berendezésből 7500 forint leírassék, a tisztviselők között külön remunerációképp 10.000 frrt. felosztassék, a nyugdíjalap részére, mely ezáltal 82.036,36 frrt. emelkedik, 25.000 frrt. fordítás-sék és 58.932,40 frrt. mint nyereség-elővitel az 1900. üzletév javára irassék. Ezek után a közgyűlés az igazgatóságba báró Dániel Ernőt, a felügyelő bizottságba Radisics Jenőt beválasztotta, végül pedig Unger Alajos részvényes indítványára a vezérigazgatónak, az ügyvivő igazgatóságnak és a tisztikarnak ügybuzgó és eredményes működéséért köszönetet szavazott. A közgyűlés után az igazgatóság alakuló ülést tartott, melyben elnöknek báró Dániel Ernő és helyettes elnöknek Hatvani-Deutsch Sándor választott meg.

A Danubius-Schoenichen-Hartmann egyesült hajó- és gépgyár r. t. dr. Berzeviczy Albert elnöklésével e hó 14-én tartotta közgyűlését. Az igazgatósági jelentés szerint a vállalat a hajógyártásban nem fejthetett ki kellő tevékenységet, miután hazai szükséglet csak igen kis mértékben mutatkozott, az aludnai államokban pedig a gazdasági helyzet hajómegrendeléseknek már évek óta nem kedvez. A többi gyártási ágak fejlődése kedvezőbb volt. A zárószámadás 19,808.81 frrt. bruttó nyereség-el. zárul, melyből 99,172.24 frrt. a beruházások értékcsökkentésére fordítottak. A tartalékalap javadalmozása, valamint az igazgatósági jutalék levonása után fennmaradó összegből 120,000 frrt. 4 százalékos osztalék fizetésére fordíttatik, 2,339.11 frrt. pedig új számlára vitetik át. Az 1898—99-iki szelvény e hó 15-től kezdve 4 frrtal beváltatik a Magyar leszámítoló- és pénzváltó banknál, valamint a Magyar ipar- és kereskedelmi banknál.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Főmunkatárs: KÓBOR TAMÁS.

Selyem-blousok 2 frrt 40 krtól

feljebb — 4 méter! postabér és vámmentesen szállítva! Minták postarordultával küldetnek; nemkülönben fekete, fehér és színes »Henneberg-selyem« 45 krtól 14 frrt 65 krig méterenkint. 6

Henneberg G. selyemgyárak (cs. és k. udv. szállító) Zürichben

Kurczk
& Tsa

Photozinkografiai
műintézet

készíti a legjobb
Clichéket
mindennemű
nyomtatványhoz

Budapest VIII. Szentkirályi-utca 13

***** Nem hull a haj, nincs többé kopasz ember! *****

Szenzációt kelt a gyógyfűkivonatam, melyet évek hosszú során át tanulmányoztam, hogy mikép lehessen meggátolni a megkopaszodást: —

EXIKÁTOR

✱ 1 üveg ára 2 korona 40 fillér. ✱

KAPHATÓ MINDENÜTT.

DOBÉ NÁNDOR

Vidéki megrendeléseket utánvét mellett azonnal eszközöl

Felfedeztem és százszoros pénzzel fizetek, ha kétszeri használat után rögtön meg nem szűnik a hajhullás, korpaképződés és mindennemű fejbőrbetegség.

uri, női és színházi fodrász
Budapest, Nefelejts-utca 27-ik szám.

Meghívó

a budapesti bankkegyesület részvény-társaságnak

1900. évi február hó 28-án délelőtt 11 órakor saját helyiségében, Budapesten V.,
Fürdő-utca 1. sz. a. tartandó

rendes közgyűlésére.

TÁRGYSOROZAT:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzletéről.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. Az 1899. évi mérleg megállapítása és a nyereség hováfordítása iránti határozat.
4. Az igazgatóság (s felügyelő bizottságnak a lefolyt üzletéről a felmentvény megadása.
5. Határozathozatal, a megüresedett igazgatói tagságoknak betöltése iránt, igazgatósági tagok választása.
6. Felügyelő-bizottság megválasztása egy évre és évi díjazásának megállapítása.

Jegyzet. Azon részvényesek, kik a közgyűlésen részt venni kívánnak, tartoznak részvényeiket az alapszabályok 20. és 21. §-ai értelmében az azokhoz tartozó szelvényekkel együtt legkésőbb 8 nappal a közgyűlés előtt a hivatalos órákban a társulat értékpapír-osztályában (V. ker., Fürdő-utca 3. sz.) letéteményezni.

A közgyűlésen jelenlevő mindegyik részvényest minden általa az alapszabályok 20. §-a értelmében letett 10 részvény után egy-egy szavazat illeti meg. A szavazati jogot meghatalmazott utján is szabad gyakorolni. Meghatalmazottak a törvényes képviselők kivételével csak a szavazatképes részvényesek sorából választhatók.

THE GRESHAM

életbiztosító-társaság Londonban.

Magyarországi fiók: Budapest, V., Ferencz-József-tér 5—6. szám
a társaság házában.

A társaság vagyona 1898. december 31-én kor. 168,924.140 —
Évi bevétel biztosítások és kamatból 1898. decz. 31-én » 29,765.473 —
Kifizetések biztosítási és járadéki szerződések valamint
vásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848) » 362,853.507 —
Az 1898. évben a társaság 6612 kötvényt állított ki » 58,680.009. —
összeg értékben. — Prospektusokkal és díjtáblázatokkal, melyek alapján a
társaság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal díjmentesen szolgál a
magyarországi- és a kelet fiókjai Budapesten, valamint ennek ügynökei a fiók
minden nagyobb városában.

Meghívó.

A „Salgó-Tarjáni kőszénbánya részvénytársulat”

folyó évi február hó 27-én d. e. 10 órakor központi irodájában (Budapesten, V. ker.,
Erzsébet-tér 16. sz.) fogja

XXXII. rendes évi közgyűlését

megtartatni, melyre az igazgatóság a t. cz. részvényeseket tisztelettel meghívja.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentéseinek előterjesztése az 1899-iki üzleti évről.
 2. Az 1899-iki év mérlegének előterjesztése, határozat az előterjesztett mérleg, valamint az évi tiszta nyereség hováfordítása felett.
 3. Indirvány az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak az 1899. évre vonatkozólag adandó felmentvény tárgyában.
 4. Igazgatósági tagok választása.
 5. Felügyelő-bizottsági tagok választása.
- Budapest, 1900. február hó 7-ik napján.
- Az igazgatóság.
Megjegyzés. Az ezen közgyűlésen résztvenni akaró t. cz. részvényeseket felkérjük, hogy számszerűleg rendezett részvényeiket, a szelvényekkel együtt, az alapszabályok 19. §-a értelmében legkésőbb f. évi február 18-ig bezárólag vagy a társulat fent megjelölt központi irodájában, vagy pedig a k. k. priv. allg. österr. Boden-Credit-Anstaltnál Bécsben (I., Teinfalstrasse 6.) tegyék le. Minden 25 részvény egy szavazatra jogosít, de 10 szavazatnál többet saját nevében senki sem gyakorolhat.
- Az 1899. évi mérleg, valamint az igazgatóság évi jelentése f. évi február 18-tól kezdve az alapszabályok 52. §-ában foglalt rendelkezésnek megfelelően a társulat központi irodájában a t. cz. részvényesek rendelkezésére áll.

Dr. SPITZER arczenőcse

50 év óta minden világrészben küldetik.

Csakis zöld czédulán
levő ezen aláírással
valódi

DR. SPITZER

arczenőcse35—50 kr.
mosdóvíze 40 »
Szalvator-szappan 50 »
Lyoni-rizspor50—80 »

eltávolítanak mindennemű arczfoltot, pörseést, szeplőt és ezáltal
finomítják az arczbőrt,

Dr. Kovács kézpasztája,

(csakis félhold alaku vedjeggyel valódi) három nap alatt minden
kezet gyengéddé és fehérré varázsol. Egy üvegtégely ára 60 kr.
Kapható minden gyógyszer-tárban s gyógyszerüzletben.

Fő- és szétküldési raktár:

Dr. KOVÁCS ERNŐ gyógyszer-tára és illatszergyára,
Budapest, VI., Gyár-utca 17. sz.

»Toilett-titkok« című füzetkét kívánatra ingyen és
bérmentve küld.

Bekötési táblák „A HET” eddig megjelent

összes köteteihez (egy évfolyam 2 kötet) kötetenkint 1 frt
30 kr. előleges beküldése után portamentesen kaphatók.

Hol keressük
a legjobb
arczport?

Kérjük a
Müller J. L.-
féle

Blaha-Serail-Pouder-t.

Blaha Lujza (Splényi báróné) művésznőnk kedvelt arczporát, mely
ugy nappal, mint éjjel használva, minden arczpor között a legjobb;
kiváló szakszemérek által megvizsgálva, vegyileg tisztának és teljesen
ártalmatlannak találtatott. Mint piperezser nélkülözhetlen, az arczbőr-
nek a legszebb fehér színt, üdéséget, szépséget és pirt kölcsönzi.

Egy doboz 60 kr., nagyobb 1 frt.

Crème Pompadour,

ez azon szer, melylyel a híres Pompadour asszony csodás
szépségét megőrizhette anélkül, hogy az egészségére ártal-
mas lett volna. A »Crème Pompadour« az arcz és kéz
bedörzsölésére használtatik reggel és este, azután »serail
poudrerrel« lesz behintve.

Kapható a gyárosnál **MÜLLER J. L.** Egy tégely
1 frt 60 kr.

császári és királyi udvari szállító

Illatszert- és piperezsappan gyári raktára

Budapest, IV., Koronaherceg-utca 2. sz. alatt.

Nagy raktár rendkívül jó minőségű

fog-, haj-, ruhakefékben és fésűkben.

Utánzásoktól óvatik.

A Magyar Villamossági Részvénytársulat

t. cz. részvényesei az 1900. évi márczius 4-én d. e. 11 órakor a Budapesten V. ker., Váci-ut 76. a. központi telep igazgatósági épületében tartandó

VI-ik rendes közgyűlésre

tisztelettel meghívtnak.

NAPIREND:

1. Az igazgatósági és főügyelő-bizottsági jelentések a lefolyt év üzleti eredményéről.
2. Az igazgatóság által megállapított mérleg előterjesztése és határozathozatal a nyereség mikénti felosztása iránt, kapcsolatban a főmentvénynek az igazgatóság, valamint a főügyelő-bizottság részére való megadásával.
3. Egy igazgatósági és két főügyelő-bizottsági tagnak megválasztása.

Budapesten, 1900. évi január hóban

Az igazgatóság.

A társulati alapszabályok értelmében husz részvénynek birtoka egy szavazatra jogosít. Azon részvényesek, kik szavazati jogukat gyakorolni óhajtják, tartoznak részvényeiket legalább 8 nappal a közgyűlés előtt elismervény ellenében letéteményezni.

Ezen letéteményezés a társulati pénztárnál, vagy a Magyar leszámítoló és pénzváltóbank helybeli pénztárnál történhetik.

A szavazati jog személyesen vagy meghatalmazott által gyakorolható, meghatalmazás csakis részvényesnek adható, testületek, intézetek és kereskedelmi cégek, valamint nők és kiskorúak a közgyűlésen jogi képviselők által vehetnek részt, ha az utóbbiak nem is volnának részvényesek.

(Utánnymás nem díjaztatik.)

RÉTHY-FÉLE EPESZAPPAN

és a

RÉTHY-FÉLE BŐRLÁGYÍTÓ

alkalmazásával bármi érdes és durva bőrt pár nap alatt bársonysimává tehetünk.

1 darab szappan 30 kr. * 1 üveg bőrlágyító 50 kr.

Szétküldés: **RÉTHY BÉLA** gyógyszerész
Békes-Úsaba.

Kapható minden gyógyszerárban és illatszertárban.

A HÉT

előfizetési ára:

egész évre 20 K.
fél évre 10 »

ÓH JAJ!

Megfojt ez az átkozott köhögés.

Távírat:

Évek hosszú során át kitűnő eredménnyel használok az Egger-féle mellpasztillát. Kérem küldjön stb. Trautenau (Csehország) 1898. június 17. WERNER NÁNDOR igazgató.

Főraktár:

„Nádor“ gyógytár Budapesten.

VI., Váci-körút 17.

EGGER-mellpasztillája gyorsan és biztosan hat köhögéskor, rekedtség, elnyálkásodásnál. Kapható minden gyógyszerárban és drogeriában. Doboza 50 kr. és 1 forint.

(Próba doboz 25 kr.)

ÉLJEN!

Egger-mellpasztilla csakhamar megszabadított, éljen!

ERDÉLYI

csász. és kir. udvari fényképész.

IV., Ujvilág-utca 2.

a Kossuth Lajos-utca sarkán.

.. FIÓK MŰTEREM: ..

V., Erzsébet-tér 18. sz.

Fényképfelvételek izlées, művészi ki-
... vitelben ...

Külön osztály:

külső, házunkivüli
fényképfelvételekre.

MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK.

A magyar királyi államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint a magy. kir. államvasutak vonalain közlekedő hálókocsik használatáért váltandó pótjegyek árai folyó évi január hó 1-étől kezdve a szállítási adó és kincstári bélyegilleték betudásával a következők:

Díjtáblázat a hálókocsi pótjegyek áairól:

Tétel	Vonal	Vonalrész	A pótjegy ára			
			I. osztály		II. osztály	
			kor.	fill.	kor.	fill.
1	Budapest keleti p.-u.—Bécs L/m. Bruckon át	Budapest keleti p.-u.—Bécs vagy viszont	9	60	7	20
2	Budapest nyugoti p.-u.—Bécs Marcheggén át	Budapest nyugoti p.-u.—Bécs vagy viszont	9	60	7	20
3	Budapest keleti p.-u.—Bucarest Arad, Piski, Predealon át	Budapest keleti p.-u.—Bucarest vagy viszont	17	40	—	—
		Budapest keleti p.-u.—Predeal vagy viszont	14	40	—	—
		Budapest keleti p.-u.—Brassó vagy viszont	14	40	10	80
		Budapest keleti p.-u.—Arad vagy viszont, nappal	13	60	—	—
		Budapest keleti p.-u.—Piski vagy viszont	9	60	—	—
		Arad—Bucarest vagy viszont	9	60	7	20
		Arad—Predeal vagy viszont	4	80	3	60
4	Budapest nyugoti p.-u.—Bucarest Temesvár, Verzierován át	Arad—Brassó vagy viszont	9	60	7	20
		Budapest nyugoti p.-u.—Bucarest vagy viszont	16	60	—	—
		Budapest nyugoti p.-u.—Orsova vagy viszont	9	60	7	20
		Budapest nyugoti p.-u.—Temesvár vagy viszont, nappal	9	60	7	20
		Budapest nyugoti p.-u.—Temesvár vagy viszont	4	80	3	60
		Temesvár—Orsova vagy viszont	4	80	3	60
		Temesvár—Bucarest vagy viszont	12	80	—	—
5	Budapest keleti p.-u.—Brassó Kolozsváron át	Budapest keleti p.-u.—Brassó vagy viszont	14	40	10	80
		Budapest keleti p.-u.—Kolozsvár vagy viszont	9	60	7	20
		Kolozsvár—Brassó vagy viszont, nappal	4	80	3	60
6	Budapest keleti p.-u.—Fiume Dombóvár, Gyékényes, Zágrábón át	Budapest keleti p.-u.—Fiume vagy viszont	12	—	9	—
		Budapest keleti p.-u.—Zágráb vagy viszont	9	60	7	20
		Budapest keleti p.-u.—Zágráb vagy viszont, nappal	4	80	3	60
		Zágráb Fiume vagy viszont	9	60	7	20
7	Budapest keleti p.-u.—Igló, illetve Poprád-Felka Kassán át	Budapest keleti p.-u.—Igló vagy viszont	9	60	7	20
		Budapest keleti p.-u.—Kassa vagy viszont	9	60	7	20
		Budapest keleti p.-u.—Poprád-Felka vagy viszont	9	60	7	20
8	Budapest keleti p.-u.—Mármároshziget Szolnok, Debreczenen át	Budapest keleti p.-u.—Mármároshziget vagy viszont	12	—	9	—
		Budapest keleti p.-u.—Királyháza vagy viszont	9	60	7	20
		Mármároshziget—Szolnok	9	60	7	20

Budapest, 1900. január 27.

Az igazgatóság.

Budapest, 1900. Január 27-én a Magyar Királyi Államvasutak igazgatóságának irodalmi és nyomdai r. társ. betűivel.